

" بررسی عوامل تاثیر گذار در مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در
فعالیت های سواد آموزی "

دکتر داود محمدی

امیر آقایی

مقدمه

" اگر همه ما یک قدم برای بهبود برداریم بهتر از صد قدمی است که یک نفر به تنهایی بر دارد . "

این بیان کوتاه مهر تاییدی است بر اهمیت و ضرورت مشارکت همه افراد در انجام کارها و فعالیت ها. پدیده سازمان ها در دنیای امروز نیز مبین همین معناست. این که افراد به تنهایی نمی توانند همه کارها را انجام دهند و برای موفقیت و حتی گذراندن حداقل های زندگی فردی و اجتماعی به سازمان نیاز دارند . یعنی بر اساس یک هدف مشترک و پای بندی به قوانین و مقررات و تکیه به همه منابع مادی، انسانی و اطلاعاتی، کارها را به هدف مقصود برسانند.

مشارکت یک حرکت آگاهانه، فعال، آزاد و با مسئولیتی است که برای تثبیت امور جامعه ضروری است. همراه با این تعریف ما نمی توانیم جدا از شرایط سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در مورد مشارکت مردم فکر کنیم و از فوائد آن سخن بگوییم. با توجه به اینکه امروز

در مباحث توسعه، انسان محور است، طبیعتاً مشارکت این انسان در امور هم بیش از گذشته مطرح می شود. (Shadi talab، ۱۹۹۳)

اهمیت این نکته که اگر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی مشارکت داشته باشند مفید است، بر کسی پوشیده نیست. آنچه مهم هست توسعه هدفمند این مشارکت هاست. آنچه در این هدف مندی، نقش مهم و اساسی ایفا می کند میل و انگیزه درونی و آگاهانه عوامل تاثیر گذار در مشارکت است. این که بدانند و باور کنند مشارکت و همکاری آنان هم برای خودشان مفید است و هم برای سازمانی که برای مشارکت فرا خوانده می شوند. این مفید بودن هم نفعی برای زندگی فردی آنان دارد و هم برای سازمان و جامعه مفید خواهد بود. این عوامل تاثیر گذار را می توان به دو دسته عوامل انگیزشی (محرک های درونی) و عوامل بهداشتی (محرک های بیرونی) تقسیم کرد. عوامل انگیزشی (محرک های درونی)، سطوح بالای نیاز افراد - حرمت و احترام، خود یابی، خود شکوفایی، موثر بودن، مفید بودن - را شامل می گردد و عوامل بهداشتی (محرک های بیرونی) مشمول سطوح پایین نیاز افراد - مادی، فیزیکی، احساس تعلق اجتماعی - می شود. لذا توجه همزمان به این دسته از عوامل می تواند در توسعه مشارکت تاثیر گذار باشد.

بیان مساله

موضوع مشارکت و چگونگی تحقق آن ریشه در تاریخ دیرینه ملت ها دارد و جوانب مختلف مسایل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور ما در طول تاریخ بر اساس مشارکت های مردم استوار بوده است لیکن این مفهوم امروز اهمیتی دو چندان پیدا کرده است و همواره به عنوان یک ضرورت تاریخی در عرصه های گوناگون مورد بحث بسیاری از اندیشمندان قرار گرفته است؛ تا جایی که از نظر برخی از صاحب نظران محور اساسی توسعه، بر مشارکت کلیه نیروها استوار است. شکوفایی نظریاتی چون مدیریت مبتنی بر هدف، تصمیم گیری مشارکتی و مدیریت مشارکت جویانه و پژوهش های صورت گرفته در این زمینه دال بر این مدعاست (میرکمالی، ۱۳۸۵).

به دنبال مشارکت افراد مختلف جامعه در تصمیم گیری ها، مجموعه ای از موانع از جمله ساختارهای اداری و بوروکراتیک، نداشتن قدرت تحمل بالای افراد و غیره سبب می شوند که انگیزه افراد برای مشارکت در فعالیت های مختلف اجتماعی، اقتصادی و آموزشی پایین بیاید و در نتیجه تمایل به مشارکت پذیری کاهش یابد. بنابراین لازم است که پیش نیازهای مشارکت قبلاً فراهم گردد. بعضی از این پیش نیازها عبارتند از: (انصاری، ۲۰۰۰)

- زمان کافی برای مشارکت در اختیار باشد.
- مزایای گوناگون آن از زیان های احتمالی آن بیشتر باشد.
- افراد از توانایی لازم برای کار روی آن موضوع برخوردار باشند.
- توانایی متقابل برای ارتباط فراهم باشد.
- احساس بیم و خطری برای هیچ یک از طرف ها وجود نداشته باشد.
- آگاهی افراد نسبت به موضوع بالا باشد.
- جو جامعه سالم باشد.

بر اساس پژوهش های صورت گرفته مشارکت در تصمیم گیری و انجام امور موجب رضایت شغلی (ماری، ۲۰۰۰)، موفقیت سازمانی (تیمبرلیک، ۲۰۰۴)، کاهش از خود بیگانگی کارکنان (هارگریوز، ۲۰۰۴)، تقویت پل ارتباطی بین رئیس و مرئوس، تقویت اعتماد به نفس، تخلیه روانی، مشکل شناسی، درک تفاوت های فردی و حاکمیت بهداشت روانی در سازمان (اریک، ۲۰۰۵) می شود. با توجه به ویژگی های مثبت مشارکت در انجام امور و مخصوصاً تصمیم گیری نتایج تحقیقات انجام شده در کشور حاکی از وجود برخی مشکلات در خصوص مشارکت مدیران و معلمان در امر سوادآموزی بوده است. از آن جمله می توان به پایین بودن حق التدریس و حق الزحمه، عدم آگاهی از روش تدریس ویژه بزرگسالان، ترک تحصیل سوادآموزان و غیبت مکرر آنان، متفاوت بودن آموزش بزرگسالان و خردسالان، کمبود امکانات و تجهیزات، کمبود فضای آموزشی، فقدان امتیازات و خدمات جانبی برای معلمان و عدم اطلاع رسانی به موقع (خیرخواه، ۱۳۸۵) را نام برد. این در حالی است که همبستگی مثبتی بین نگرش مدیران و معلمان نسبت به مشارکت در امور نهضت سوادآموزی مشاهده شده است و همچنین بر اساس نتایج همین پژوهش با بالا رفتن مدرک تحصیلی میل به مشارکت نیز در میان مدیران و معلمان افزایش داشته است (بدری، ۱۳۸۵).

معلمان و مدیران آموزشی به مثابه انسان های فهیم و اندیشمند جامعه، ویژگی ها و خواسته هایی دارند که بسیار متمایز از سایر اقشار می باشد. شناخت این تمایزات و میزان و نوع تاثیر گذاری آن ها بسیار مهم و ضروری است. به نظر می رسد شناخت عوامل تاثیر گذار در مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، در فعالیت های سوادآموزی و به کارگیری و اعمال آنان در سیاست ها و برنامه های نهضت سوادآموزی، یقیناً آموزش های سوادآموزان را کیفیت بخشیده و سازمان نهضت سوادآموزی را در رسیدن به اهداف و مأموریت هایش یاری می دهد. معلمان و مدیران و نیز فضای آموزشی موجود، ظرفیت های بالقوه بالایی دارند که در حال حاضر آنچه به فعل در آمده است آموزش های فعلی سازمان دهی شده است. در حالی که بخش و مرحله دوم این ظرفیت ها در صورت به فعل در آمدن، می تواند بسیاری از نارسایی های نهضت سوادآموزی را پوشش داده و آن را تکمیل نماید، که متأسفانه کمتر به آن توجه شده است. آنچه مهم است شناسایی این عوامل تاثیر گذار است. چه نرم افزاری باشد و چه سخت افزاری و چه مغز افزاری. یافتن همه عوامل، یقیناً وضعیت موجود سازمان نهضت سوادآموزی را بهبود بخشیده و آن را در دستیابی به مأموریت ها و چشم انداز جدید کمک خواهد کرد.

اکنون معلمان زیادی در سراسر کشور هم بضاعت علمی و هم فرصت زمانی مناسبی دارند تا در خدمت سوادآموزان و بی سوادان باشند. این بضاعت در مدیران مدارس و مجتمع های آموزشی و نیز در فضاهای فیزیکی مدارس مضاعف است. امروزه این امکانات و مواهب و استفاده از آن ها باید بیشتر یک فرصت شمرده شود. چرا که استفاده از این فرصت ها، هم کارها را سرعت می بخشد و هم هزینه ها را کاهش می دهد و نهایتاً کارآیی و اثر بخشی سازمان را چند برابر می کند. آنچه معلوم است وجود این ظرفیت هاست و آنچه نامعلوم است چگونگی استفاده از این ظرفیت ها است.

بنابراین بررسی و شناسایی عوامل تاثیر گذار در مشارکت و چگونگی استفاده موثر از این ظرفیت ها و فرصت ها در توسعه و پیشرفت فعالیت های سوادآموزی از سوی معلمان و مدیران مجتمع آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل مساله اصلی این پژوهش است.

پیشینه نظری و تجربی

در جوامع کنونی بی سوادی مانع بزرگی در جهت رشد و توسعه فرهنگی است. به بیان یونسکو: "بیسواد کسی است که نتواند یک متن ساده را بخواند و بنویسد". با اینکه بی سوادی را نمی توان به معنای فقدان دانش و حکمت در شخص فرض کرد، ولی می توان گفت بیسواد فردی است که به دانش های جدید دسترسی ندارد و نمی تواند در جامعه تاثیر گذار و مشارکت فعالی داشته باشد. (بازیابی ۱۱۶-blogfa.com/post-116)

بیسواد یکی از مشکلات عمده اجتماعی است. از آنجا که بی سوادی موجب محدود بودن اشتغال می شود، بیشتر بزرگسالان بیسواد از نظر اقتصادی وضعیت خوبی ندارند. بیسواد از هر نوع^۱ که باشد در مجموع موجب کاهش توانایی فرد در ترقی زندگی اجتماعی، اقتصادی، شخصی و حیات اعضای خانواده می شود. از نظر شخصیتی، بیسوادان بزرگسال با روشها و برنامه هایی که افراد باسواد برای حل مشکلات بکار می بندند بیگانه اند. بی سواد امری خود به خود دائمی و مشکلی است چرخشی در خانواده که به نسلهای بعد نیز انتقال می یابد. اگرچه بی سواد در ساده ترین مفهوم خود مشکلی کاملا شخصی است، اما در واقع بر کل جامعه تاثیر میگذارد. از اینرو هدف اصلی در برنامه های سواد آموزی این است که افراد بیسواد بتوانند پس از کسب مهارت های خواندن و نوشتن و حساب کردن عملا این مهارت را در زندگی روزانه خود بکار برند، طوری که قادر به حل مشکلات خویش باشند. به عبارتی هدف این است که سواد کاربردی داشته باشند و قدرت تجزیه و تحلیل اطلاعات و استفاده از آن را برای بهبود زندگی خویش به دست آورند. (Callahan, ۲۰۰۷) در اهمیت سواد در دنیای امروز همین بس که عبور از بی سواد و ورود به دنیای باسواد همچون عبور از مرزی واقعی است. این مرز، مرز آگاهی است که انسان با عبور از آن شیوه زندگی، تفکر، احساس و فرهنگ غنی تری را بدست می آورد.

مبانی مشارکت

قرآن، کتاب مقدس و آسمانی مسلمانان، با نام «الله» آغاز می شود (بسم الله الرحمن الرحيم) و با نام «مردم» به پایان می رسد (من الجنة و الناس). انسان بالاترین موجود خلقت و برترین بهانه آفرینش است. آفریدگار حکیم در آفرینش عظیم ترین پدیده های هستی تا کوچک ترین عناصر خلقت هیچ گاه به آفرینش خویش نبالید، اما در خلقت انسان به خود تبریک گفت: (فتبارک الله احسن الخالقین) (مؤمنون، ۱۴). چرا انسان، اشرف مخلوقات و اعظم موجودات است؟ امتیاز و برتری او نسبت به سایر موجودات چیست؟ در عرصه آفرینش و در پهنشدت هستی همه موجودات، مطیع، متقاعد، فرمانبر و تسبیح گوی خدا هستند. (یسبح لله ما فی السموات و ما فی الارض) (جمعه، ۱) گردش عظیم ترین کرات آسمانی و کهکشان های بی کران و چرخش ریزترین پدیده های هستی (الکترون به دور هسته در اتم) به فرمان خداست و هیچ برگی بدون اذن و اجازه او فرو نمی افتد (ما تسقط من ورقه الا يعلمها) (انعام، ۵۹). اما انسان تنها موجودی است که می تواند با تعقل و تفکر و عبادت و اطاعت اشرف مخلوقات بودن را نشان دهد. او خلیفه و جانشین خدا در زمین باشد. (انی جاعل فی الارض خلیفه) (بقره، ۳۰). انسان به خاطر همین ودیعه آزادی و اختیار است که می تواند در اثر اطاعت و عبادت خدا، خدای، گونه با چشم خدا ببیند و با گوش خدا بشنود و با زبان خدا سخن بگوید و نیز می تواند با نافرمانی و عصیان از همه موجودات و جانوران فروتر و پست تر شود.

مفهوم مشارکت

مشارکت کلمه ای است عربی و از باب مفاعله و معادل فارسی آن انبازی، همیاری، همراهی و شریک شدن و همدست شدن در کارها و همکاری کردن است. به عبارت دیگر مشارکت به معنی شریک کردن متقابل در امری است (دفتر هماهنگی شوراهای آموزش و پرورش، واحد توسعه ۱۳۷۸ص ۴)

مشارکت در لغت هم به معنی انبازی کردن، شریک شدن و شریک کردن، همدستی، تعیین سود و زیان کسانی که با سرمایه های معین در زمان های مشخص به بازرگانی پرداخته اند، آمده است. (نصرالله اژنگ ۱۳۸۱ جلد دوم ص ۱۵۲۴)

^۱ انواع بیسواد: بیسوادی محض، بیسوادی عملی و بیسوادی اطلاعاتی

از مفهوم مشارکت تفسیر های متعددی به عمل آمده است. گونه گونی تفسیر ها سبب شده است تا برخی آن را به کیسه ای تشبیه کنند که عده ای تمایل دارند تا با در اختیار داشتن آن هر آنچه دلخواهشان است از آن بیرون کشند (قاسمی پویا ۱۳۸۰ ص ۲۴)

نظر به این که بنیاد و سر چشمه بوجود آمدن فرهنگ ها و تمدن ها، مشارکت مردم در امور مختلف بوده است، این واژه به دلیل گسترده‌گی معنی و ویژگی خاص آن در تاریخ زندگانی اجتماعی انسان ها به صورت و مفهوم های گوناگون به کار رفته و در زبان فارسی واژگانی چون، معاضدت، تعاون، همکاری، همیاری، تشریک مساعی، یادگیری، کمک متقابل، کنش متقابل، همنوایی، مبادله افکار، بسیج مردم، سهیم شدن، مردم سالاری، مسؤلیت پذیری، خود یاری، خود گرایی، تقسیم کار، تعامل، تلاش مشترک، همفکری، مدد کاری، معاونت، پشتیبانی، یاور، اعانت، مددخواهی، دستگیری، خود اتکائی، و... برای این مفهوم بکار رفته است.

این واژگان نشانگر این واقعیت است که همکاری، همفکری و تعاون بنیاد زندگی اجتماعی انسان هاست و زندگی جمعی جز از راه مشارکت و یاری امکان پذیر نیست. (دفتر هماهنگی شورا های آموزش و پرورش، همان)

مشارکت عبارت است از ایجاد نوعی همبستگی، تعلق و تلاش جمعی میان افراد جامعه به منظور نیل به نظام عادلانه اجتماعی (سپهری، ۱۳۷۳)

مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت های گروهی است که آنان را بر می انگیزد برای دستیابی به اهداف گروهی، همدیگر را یاری دهند و در مسؤلیت کار شریک شوند. بر اساس تعریف فوق درگیر شدن، یاری دادن و مسؤلیت پذیری سه ویژگی مهم مشارکت می باشد (صالحی ریحانی، ۱۳۸۰).

مشارکت بر سه ارزش بنیادی تأکید می ورزد:

۱- سهیم شدن مردم در قدرت و اختیار؛

۲- راه دادن مردم به نظارت بر سرنوشت خویش؛

۳- باز گشودن فرصت های پیشرفت بر روی مردم (طوسی، ۱۳۷۲).

نگرش منشأ کلیه رفتارهای فردی و اجتماعی است و فرایند جامعه پذیری دربرگیرنده فرایندی پیوسته از شکل و تغییر دادن نگرش است. نگرش دارای سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری می باشد. مجموعه اطلاعات، آگاهی ها و دانش ها جزء شناختی نگرش را تشکیل می دهد، جزء عاطفی شامل احساساتی است که بر اثر مواجهه با موضوعی در شخص برانگیخته می شود و ارزشیابی او را از آن موضوع مشخص می کند، و جزء آمادگی برای عمل (رفتار) می باشد که شخص در مواجهه با موضوع مورد نظر به گونه معینی رفتار می کند (شیرکوند، ۱۳۸۱).

برای ایجاد مشارکت مؤثر باید جامع ترین نگرش را در کلیه ابعاد در مخاطبان ایجاد کرد؛ به طوری که مخاطب آگاهی، اطلاعات و حقایق لازم را برای شناخت زمینه های اجتماعی مشارکت به دست آورد و نحوه طراحی و ارائه برنامه ها علاقه مندی لازم را برای قبول مسؤلیت های اجتماعی در فرد به وجود آورد و در نهایت برنامه ها بتواند مخاطب را برای مشارکت مؤثر در صحنه های اجتماعی آماده کند. مسلماً برای ایجاد این آمادگی، مؤثرترین طریقه، ایجاد موقعیت های اجتماعی و صحنه های علمی است تا مشارکت را منطقی، واضح و لمس پذیر سازد.

مولفه های افزایش مشارکت

در داخل اکثر نظام های آموزشی و پرورشی کشورها، چهار گروه از افراد هستند که در سطوح مختلف تصمیم گیری فعالیت می کنند که شامل والدین، معلمان، مدیران مدارس و مقامات استانی و مقامات ملی. (راس و ماهلک^۱، ترجمه بهشتی، ۱۳۷۲، ص ۱۱۵) می شوند. موضوعی که مطرح می شود این است که سهم هر یک از این سطوح در اتخاذ تصمیمات و نیز اجرا و ارزیابی برنامه های آموزشی کشور چقدر است؟ عوامل و مولفه های دخیل در افزایش مشارکت چهار گروه فوق در نظام آموزشی چیست و چگونه می توان آنها را شناسایی کرده و تبیین نمود. به طور کلی زمینه های اصلی افزایش مشارکت شامل زمینه های فکری و نگرشی، زمینه های ساختاری و زمینه های مربوط به منابع انسانی می باشد. از نگاهی دیگر می توان زمینه های مؤثر در افزایش میزان مشارکت جامعه علمی بخصوص معلمان و مدیران در فرآیند سوادآموزی را به شرح ذیل تبیین نمود: (صالحی، ۱۳۸۲)

^۱. Mahlck, Lars & Ross, Kenneth Norman

الف) عوامل درونی

۱. مولفه های مرتبط با عوامل انسانی
۲. مولفه های مرتبط با معلمان (فعال بودن معلمان در امر مشارکت)
۳. مولفه های مرتبط با برنامه ریزی (در زمینه مشارکت و نهادینه کردن آن)
۴. مولفه های مرتبط با اشکال مشارکت (گوناگونی مدارس از نظر آموزشی، اجتماعی و فرهنگی)
۵. مولفه های مرتبط با ساختار آموزش و پرورش (ساختار و تشکیلات ویژه آموزش و پرورش و کارکردهای خاص آن)

ب) عوامل بیرونی

۱. مولفه های مرتبط با عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی (زمینه های اجتماعی و فرهنگی مشارکت)
۲. مولفه های مرتبط با برنامه ریزی دولت (زمینه های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مناسب برای مشارکت)

بحث و نظر

از زمان ارسطو^۱ تا جان دیویی^۲ بسیاری از فلاسفه اجتماعی، مشارکت مردمی را منبعی از انرژی خلاق برای دفاع در مقابل خودحوری و ابزاری برای صورت قانونی بخشیدن به خرد جمعی، مورد تجلیل و ستایش قرار داده اند. به اعتقاد آنها مشارکت با درگیر ساختن تعداد زیادی از اقشار مردم در اداره امور جامعه ثبات و نظم را افزایش می دهد و با ارائه فرصت اظهار عقیده به هر شهروند، مصلحت اکثریت را تأمین خواهد کرد. رشد تشکل ها و نهادهای اجتماعی خرد، داوطلبانه و غیر سیاسی موجب شکل گیری مفهوم مشارکت، شهروند فعال و فضای عمومی و به تبع آن علایق عمومی و هویت اجتماعی مبتنی بر آن علایق می شود که این امر در جوامع جهان سوم که در معرض فشارهای مضاعف، به ویژه فرایند جهانی شدن و رشد علایق منطقه ای و محلی، قرار دارند بسیار حیاتی است. (Rezaee, M, ۱۹۹۶)

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، کلیه فعالیت های جاری کشور تحت تاثیر فعالیت های سیاسی بود. در چنین فضایی طبیعی بود که کسی به فکر برنامه های عمرانی و فرهنگی نباشد. اما بعد از تسلط انقلاب بر اوضاع و فرونشستن تب سیاسی در کشور، رهبر فقید انقلاب، امام (ره) در هفتم دیماه ۱۳۵۸ طی پیامی به مسئولین آموزش کشور، اقشار مردم را به مبارزه همه گیر با بی سوادی فرا خواندند و نهضت سوادآموزی به عنوان یک نهاد انقلابی تأسیس شد. امام خمینی (ره) در پیام خود به دو نکته اساسی تاکید فرمودند:

اول: بسیج عمومی برای مبارزه با بی سواد

دوم: تبدیل فرهنگ وابسته به فرهنگ مستقل

به منظور دست یافتن به اهداف بالا نهضت سوادآموزی طرحی را تهیه کرد که این طرح با توجه به اینکه افراد بی سواد اغلب از طبقات محروم و مستضعف بودند و با لحاظ کردن شرایط مربوط به فرهنگ، زبان، سن و شغل آنها، آموزش سواد به سه دوره مقدماتی، دوره تکمیلی و دوره پایانی، تقسیم شد. به دلیل جو انقلابی و همچنین پیام امام (ره)، ابتدا استقبال گرمی از طرف مردم به عمل آمد. اما نهضت به دلایل زیر نتوانست به استقبال پر شور مردم جامعه عمل پیوشاند.

- نداشتن یک برنامه مدون و جامع

- عدم مدیریت و سازماندهی صحیح

- عدم وجود اعتبارات کافی و منابع مالی

در نتیجه نهضت به موفقیت قابل توجهی دست نیافت. در سال ۱۳۶۱ در نهضت سوادآموزی طرح های مختلفی برای با سواد کردن بی سوادان ارائه شد که مهمترین آن ها شامل ۱- طرح ضربتی، ۲- طرح کارخانجات، ۳- طرح سوادآموزی نیروهای مسلح، ۴- طرح مدارس، ۵- طرح

۱. Aristotle. (۳۲۲ BC- ۲۱۴ BC)

۲. John Dewey

مساجد، ۶- طرح آموزش مکاتبه ای، ۷- طرح سوادآموزی در زندان ها، ۸- طرح آموزش فرد به فرد و سرانجام اینکه ۹- طرح استفاده از دانشجویان^۱؛ بوده است.

بر اساس آمارهای منتشره از سرشماری سال ۱۳۹۰ کشور؛ جمعیت ۱۰ تا ۴۹ ساله ۵۰۸۰۸۰۰۰ نفر و نرخ باسوادگی گروه سنی مذکور ۹۲٫۴٪ است. (گزیده نتایج آماری، ۱۳۹۰). در یک بررسی اجمالی در امارهای منتشره، از سال ۱۳۸۵ تاکنون مشاهده می شود که درصد بیسوادان در کشور ما رو به کاهش است ولی قدرمطلق بیسوادی همچنان رو به افزایش می باشد. در بین جمعیت بیش از ۹ میلیون بیسوادی که طبق آمار احصاء شده، ۶۲٪ در سن بالای ۵۰ سال، ۳۸٪ در بین گروه سنی ۶ تا ۴۹ سال، ۲۵٪ در گروه سنی ۳۰ تا ۴۹ سال، ۱۲٪ در گروه سنی ۶ تا ۲۹ سال، ۵٪ در گروه سنی ۶ تا ۱۹ سال و ۲٪ نیز در بین گروه سنی ۶ تا ۹ سال قرار دارند. بنابراین هر چه گروه سنی بالاتر می رود، میزان بیسوادی نیز افزایش می یابد و این آمار نشان می دهند بیسوادی در بین کودکان و جمعیت جوان کمتر است. (گزیده نتایج آماری، ۱۳۹۰) همچنین، بر اساس آمار در گروه سنی ۱۰ سال و بالاتر، ۱۵٪ بیسوادان را زنان و مردان تشکیل می دهند که در آمار کلی، ۱۱٪ از مردان و ۱۹٪ از زنان جامعه آماری بیسوادان را به خود اختصاص داده اند و می توان گفت فاصله هشت درصدی بین میزان بیسوادی مردان و زنان وجود دارد.

بواسطه این آمارها هنوز مسئله بی سوادی جزء مسایل مهم تلقی میشود و با توجه به تلاشهای به عمل آمده موفقیت چشمگیری حاصل نشده است. این بدین معناست که نظام آموزش بزرگسالان و سوادآموزی با چالش اساسی روبه روست. چرا که ریشه کنی بیسوادی مقوله ای نیست که تنها به سازمان نهضت مرتبط باشد، بلکه نیازمند مشارکت سایر دستگاه ها نیز است و اگر کشور همچنان با آمار بالای بیسوادی مواجه است، باید یکی از دلایل مهم آن را در مشارکت نکردن دستگاه های مرتبط با سوادآموزی جست. در همین راستا به اعتقاد رییس سازمان نهضت سوادآموزی، غفلت از هدف بلندمدت فرمان امام (ره) را که همان "حرکت جامعه به سمت یادگیری است" یکی از معضلات گذشته و امروز نهضت سوادآموزی عنوان کرد و گفت: یادگیری مادام العمر یک مولفه مهم از شاخص های تمدن های بالنده است و اگر به عنوان یک اولویت در دستور کار دستگاه ها و نهادهای کشور قرار می گرفت، قطعاً شاهد شتاب فزاینده در امر باسواد کردن افراد بودیم. (خبر، باقرزاده-۱۳۹۱)

بر این اساس ریشه کنی بی سوادی در کشور، همگام با سازمان نهضت سوادآموزی بیش از هر چیز به افزایش مشارکت موثر، فعال و وفاق اجتماعی مردم، جامعه و دستگاه های اجرایی بالاخص آموزش و پرورش، معلمان و مدیران آن وابسته است. از این روی نگرش برنامه ریزان و خط مشی تدوین کنندگان بیشتر باید معطوف به افزایش میزان مشارکت همه اقدار، نهادها، دستگاه های اجرایی و ... از طریق تدوین راهبردهای مبتنی بر سازماندهی مشارکت در جهت کسب حداکثری مشارکت ها، در فرآیند مبارزه و مقابله با بی سوادی باشد تا از طریق تأمین مشارکت، قوه همکاری، ابتکار و ابداع مشارکت کنندگان تقویت شده و به نحو احسن مورد استفاده قرار گیرد.^۲ گرچه مشارکت معلمان و مدیران مدارس کشور در امور مرتبط با سوادآموزی و آموزش بیسوادان از سالیان گذشته تاکنون به صورت های گوناگون انجام می شده و در هیچ دوره ای تعطیل نگشته است ولی در سال های اخیر، مبارزه با بیسوادی و پوشش تمامی بیسوادان در سطح کشور با مشکلات متعددی روبه رو شده که حل مشکلات، برطرف کردن کاستی های آن و همچنین دستیابی به عوامل تاثیرگذار در افزایش مشارکت معلمان و مدیران مدارس از دغدغه ها و نگرانی های جدی دست اندرکاران سازمان متولی امر شده است.

تیمبرلیک^۳ (۲۰۰۴، ص ۹۱) در پژوهشی کیفی فرآیند تصمیم گیری در مؤسسه های آموزش عالی دارای پراکندگی جغرافیایی را مورد بررسی قرار داده است. یافته های پژوهش بر این اشاره دارد که رهبری، مشارکت، استقلال و آزادی عمل، تمرکز و ساختارهای سازمانی، عامل های مهم

^۱. بازیابی: تارنمای <http://dp1.blogfa.com/post-90.aspx>

^۲. بازیابی: تارنمای <http://shoraye-amoozesh.mihanblog.com/post/26>

^۳. Timberlake

در درک فرآیند تصمیم‌گیری در چنین محیط‌هایی می‌باشد. نتایج پژوهش بر این دلالت دارد که استقلال و آزادی عمل و تمرکز ساختاری به صورت دو نیروی مقابل بوده و موفقیت سازمانی را می‌توان با ایجاد تعادل بین این دو، از طریق مشارکت مؤثر در تصمیم‌گیری افزایش داد. هارگریوز هیپ^۱ (۲۰۰۴، ص ۴۵۷) در مقاله‌ای با عنوان تک‌نگاشتی در تصمیم‌گیری مشارکتی و عقلانیت برای نکته تأکید دارد که مشارکت در تصمیم‌گیری از خود بیگانگی معلمان را کاهش می‌دهد؛ نگرش‌های مخالف جویانه را از بین می‌برد؛ و بهره‌وری را افزایش می‌دهد. گزارش فرهنگ مالکیت^۲ (۱۹۹۸، ص ۱ تا ۵) تصمیم‌گیری را موضوعی پیچیده و چندبعدی معرفی می‌کند؛ مشارکت در تصمیم‌گیری، حقوق و مسئولیت‌هایی را برای افراد به همراه می‌آورد و افراد بیشتر نسبت به حقوق ناشی از مشارکت، و کمتر نسبت به مسئولیت‌های آن گاهی دارند. یک فرهنگ مشارکتی مطلوب فرهنگی است که حقوق و مسئولیت افراد را در فرآیند تصمیم‌گیری مشارکتی همراه و هم‌تراز کند. مشارکت در تصمیم‌گیری، از طریق اثراتی که عدالت ادراک شده در فرآیند مشارکت برای معلمان ایجاد می‌کند، رضایت شغلی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (رابرسون^۳ و همکاران، ۱۹۹۹، ص ۱). ماری^۴ یافته‌های سه پیمایش گسترده و عمده در زمینه فواید مشارکت در تصمیم‌گیری را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه دست یافته است که مشارکت در تصمیم‌گیری بر افزایش رضایت شغلی و روحیه‌ی افراد تأثیر قابل ملاحظه دارد (۲۰۰۰، ص ۱۱۱). مدارس از یک طرف نیازمند داشتن معلمان با روحیه‌ی بالا می‌باشند تا بتوانند وظایف گوناگون خود را منطبق با استانداردهای عملکرد به اجرا درآورند؛ از طرف دیگر حوزه‌های عملکردی گوناگونی وجود دارد که هر روز باید در آن تصمیم‌گیری صورت گیرد. نویسندگان این باور محکم و استوار را پذیرفته‌اند و بر آن تأکید دارند که مشارکت معلمان در تصمیم‌گیری در مسائل مختلف مدرسه، در ایجاد و تقویت روحیه‌ی مثبت آن‌ها تأثیر تعیین‌کننده دارد. میترا حدادی (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان ارزیابی عملکرد نهضت سوادآموزی پس از اجرای طرح تجمیع و آثار و پیامدهای آن در استان سمنان اعلام می‌دارد:

گروه‌های آموزشی و مسئولان و کارکنان بیان نمودند که بعد از اجرای طرح تجمیع، واگذاری آموزش پشتیبانی، خدماتی، کارگزینی و اعتبارات بر فعالیتهای نهضت سوادآموزی استان تأثیر محسوسی نداشته است؛ بعد از اجرای طرح، محدود شدن اختیارات مدیر نهضت بر فعالیتهای نهضت سوادآموزی تأثیر محسوسی نداشته است؛ بعد از اجرای طرح، اهداف مرتبط با تجمیع در استان به طور کامل تحقق یافته است. اجرای طرح در بعد نیروی انسانی نهضت در استان پیامدهای محسوسی نداشته است. اجرای طرح تجمیع در بعد انگیزش نیروی انسانی نهضت سوادآموزی در استان پیامدهای محسوسی نداشته است.

بعد از اجرای طرح تجمیع، امکانات و ظرفیت‌های موجود آموزش و پرورش به میزان لازم و کافی در اختیار نهضت سوادآموزی استان قرار گرفته است؛ اجرای طرح تجمیع بر ارتقاء سطح توانایی مدیریت نهضت سوادآموزی در جذب و تأمین اعتبارات در استان تأثیر محسوسی نداشته است؛ ساختار سازمانی طرح تجمیع با فعالیتهای نهضت در استان تناسب چندانی نداشته است؛ که بعد از اجرای طرح تجمیع، امکانات و ظرفیتهای موجود دستگاههای اجرایی استان به میزان لازم و کافی و در زمینه‌های متعدد و مورد نیاز، در اختیار نهضت سوادآموزی در استان قرار گرفته است.

آرش خیرخواه (۱۳۸۳) در طرح تحقیقاتی خود تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر در عدم تمایل معلمان و مدیران مدارس ابتدایی جهت همکاری در فعالیتهای نهضت سوادآموزی استان قزوین به نتایج زیر دست پیدا کرد:

۱- از دیدگاه معلمان و مدیران مدارس ابتدایی به نظر می‌رسد:

الف) پایین بودن میزان حق‌التدریس و حق‌الزحمه عدم تمایل آنان در همکاری با نهضت سوادآموزی می‌شود.

ب) عدم آگاهی از روشهای تدریس بزرگسالان موجب عدم تمایل جهت همکاری در فعالیتهای سوادآموزی می‌شود.

^۱. Hargreaves Heap

^۲. The Ownership Culture Report

^۳. Roberson

^۴. Maree

ج) ترک تحصیل سوادآموزان موجب عدم تمایل جهت همکاری در فعالیتهای نهضت سوادآموزی می شود.

د) غیبت مکرر سوادآموزان موجب عدم تمایل جهت همکاری در فعالیتهای نهضت سوادآموزی می شود.

ه) متفاوت بودن آموزش بزرگسالان با خردسالان (سختی کار در آموزش با بزرگسالان) موجب عدم تمایل جهت همکاری در فعالیتهای نهضت سوادآموزی می شود.

میترا رضایی (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل و امکانات مؤثر در تسریع ریشه کنی بیسوادی استان کرمانشاه از دیدگاه گروههای مرتبط با نهضت سوادآموزی به نتایجی دست یافته که در قالب سه محور الف) یافته های مربوط به ویژگیهای جمعیت شناختی افراد نمونه ب) یافته های مربوط به سئوالات پژوهش ج) یافته های جانبی به دست آمده در تسریع ریشه کنی بی سوادی در استان کرمانشاه ارائه داده است. جواد محمد قلی نیا (۱۳۸۴) در اعلام نتایج تحقیقی با عنوان بررسی میزان مشارکت مردم در اداره مراکز یادگیری محلی شهرستانهای استان تهران و ارائه راهکارهای بهبود آن، بیان می دارد: که میزان رضایت مدیران از وضعیت مراکز یادگیری محلی در حد متوسط تا خوب بوده و عمده گروههای مشارکت کننده (در شرایط فعلی) در مراکز یادگیری محلی به ترتیب شامل سوادآموزان، فراگیران سایر دوره ها (بعنوان بهره بردار و کمک کننده) و نهادها و سازمانهای محلی و معتمدین (بعنوان کمک کننده) می شود در شرایط مطلوب نوع نیازهای مشارکتی مورد نیاز مراکز به ترتیب شامل مشارکت در اطلاع رسانی و تبلیغات (با محوریت فعالیت سازمانها و نهادهای دارای ارتباط مستقیم و وظیفه مندی کاری با مراکز، همچنین فراگیران دوره های حرفه ای و مهارتهای زندگی) برنامه ریزی درسی و آموزشی (با تاکید بر مشارکت ارکان مراکز و فراگیران و سوادآموزان) تامین بخشی از هزینه ها و وسایل و تجهیزات مورد نیاز (با تأیید مشارکت نهادها و سازمانهای محلی) و در نهایت اداره کردن مراکز یادگیری محلی (با تاکید بر مشارکت ارکان مراکز) خواهد بود.

رحمان بدری (۱۳۸۵) در پژوهش خود با عنوان بررسی راههای مشارکت مدیران مدارس ابتدایی در تشکیل و اداره ی کلاسهای سوادآموزی استان آذربایجان شرقی به نتایج زیر دست یافته است پس از تجزیه و تحلیل داده ها، فرضیه اول تأیید شد ولی نقش عوامل اقتصادی در میزان مشارکت مدیران در حد متوسط به پایین بود. فرضیه دوم نیز تأیید شد یعنی عوامل الزام آور شغلی بر مشارکت مدیران تأثیر مثبت دارد در مورد فرضیه سوم یعنی تأثیر نگرش بر میزان مشارکت مدیران در جذب و نگهداری کلاس های نهضت سوادآموزی یافته ها نشان می دهد که بین نگرش و میزان مشارکت مدیران یک ارتباط قوی و مثبت وجود دارد فرضیه چهارم تقریباً مدیران دیپلم و فوق دیپلم در نمونه آماری این پژوهش مثل هم عمل کرده اند ولی مدیران دارای مدرک لیسانس مشارکت کمی داشتند و بیشترین رغبت برای مشارکت در مدیران رده فوق لیسانس و بالاتر مشاهده شد. کمترین مشارکت از آن مدیران لیسانس است. فرضیه پنجم جنسیت مدیران در میزان مشارکت شان تأثیر نداشته و از این لحاظ بین مدیران مرد و زن تفاوت معناداری دیده نشد.

قربانعلی اسماعیلی (۱۳۸۵) پس از انجام تحقیقی با عنوان "بررسی راهکارهای همکاری ادارات و نهادها با نهضت سوادآموزی" نتایج را به شرح زیر اعلام می دارد:

- ۱- شورای پشتیبانی سوادآموزی پیش از طرح تجمیع فعال تر و اقدامات آن مؤثرتر بوده است.
- ۲- وظایف و مسئولیتهای اعضای کارگروه پشتیبانی سوادآموزی به دقت مشخص نیست.
- ۳- برخی از اعضای کارگروه پشتیبانی سوادآموزی با جدیت همکاری نمی کنند چون کار نهضت را وظیفه خودشان نمی دانند.
- ۴- کمک های اعضای کارگروه پشتیبانی با توجه به موارد فوق تداوم ندارد.
- ۵- میان آموزش و پرورش و نهضت اصطکاک ساختاری و اداری وجود دارد.
- ۶- جهاد کشاورزی از همکاری با نهضت استقبال می کند و همکاری با نهضت را دارای فواید متقابل در پیشبرد اهداف هر دو اداره می دانند.
- ۸- در مواردی که کلاسهای سوادآموزی با کلاسهای فوق برنامه و آموزشهای ترویجی همراه بوده، استقبال بیشتری صورت گرفته است.
- ۹- فقر و اشتغال بخاطر نیازمالی خانواده ها یکی از موانع مهم سوادآموزی است.
- ۱۰- آموزشیاران آینده شغلی خود را مبهم می دانند و احساس امنیت شغلی نمی کنند.

۱۱- برخی از نتایج طرح تجمیع مثل پرداخت به موقع حقوق آموزشیاران باعث رضایت آنهاست .

اقبال قاسمی، پویا(۱۳۸۳) در پژوهشی تحت عنوان "مشارکت مردمی در آموزش و پرورش" ضمن بررسی موانع و چالش های موجود در مشارکت مردم در آموزش و پرورش ، عوامل مؤثر مشارکت مردم را در بالا بردن سطح آگاهی و دانش مردم و ایجاد ارتباط و اعتماد، تشویق دولت به بخش های غیردولتی توأم با برنامه ریزی و اهمیت ویژه به مشارکت معلمان در آموزش و استفاده از تجربیات و یافته های پژوهشی جدید در کشورهای پیشرفته را به عنوان شاخصه های مهم در بررسی هایش بیان نموده است.

نهایت سخن اینکه بر اساس مطالعات صورت گرفته و بررسی پیشینه پژوهش در حوزه مشارکت در سواد آموزی ، نتایج حاکی از این واقعیت است که عواملی چون رضایت شغلی، روحیه سازمانی، تعهد سازمانی، موفقیت سازمانی، کاهش از خودبیگانگی، مقبولیت سازمانی، تقویت پل ارتباطی، تقویت اعتماد به نفس، حاکمیت بهداشت روانی و چندین عامل دیگر در امر مشارکت تاثیر گذار بوده است؛ لذا توجه به این امر از ضرورت های اجتناب ناپذیر است و هر سازمانی جهت تداوم فعالیت های خود در جامعه نیازمند مشارکت در امور مربوط به خود می باشد. سازمان نهضت سوادآموزی نیز به عنوان یکی از بخش های مهم آموزش و پرورش و متولی ریشه کنی بیسوادی با توجه به مسئولیت های خطیر خود نیازمند استفاده از ظرفیت های انسانی، فیزیکی و امکانات آموزشی موجود در مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل می باشد. از آنجائی که استفاده حداکثری و مفید از امکانات و تجهیزات مناسب نیز در گرو همکاری مناسب منابع انسانی در هر سازمانی محسوب می شود لذا سازمان نهضت سواد آموزی نیز برای دستیابی به اهداف خود در زمینه ریشه کن کردن کامل بیسوادی نیازمند مشارکت مؤثر مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل است. با عنایت به نتایج پژوهش ها آنچه که می تواند مشارکت مؤثر مدیران و معلمان را تحت تاثیر مؤثر قرار دهد عوامل دو وجهی انگیزشی و بهداشتی (عوامل درونی و بیرونی) است. لذا شایسته است این عوامل و مؤلفه های مرتبط با آن ها که می توانند موجب تقویت مشارکت مؤثر مدیران و معلمان در امر سوادآموزی و ذیسه کنی این پدیده شوم باشند شناسایی شده و در دستور کار برنامه های سازمان قرار گیرند.

بنابراین پژوهش حاضر با درک اهمیت موضوع و با هدف کلی بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، عوامل انگیزشی(درونی) و عوامل بهداشتی(بیرونی) که امر مشارکت در سوادآموزی را تحت تاثیر قرار می دهند مورد مطالعه قرار داده تا مؤلفه های این عوامل را که در مشارکت مدیران و معلمان مؤثر هستند شناسایی کند.

اهداف پژوهش

هدف کلی پژوهش حاضر " شناسایی عوامل تاثیر گذار در افزایش مشارکت معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی " بوده و **اهداف اختصاصی** آن براساس اجزای هدف کلی شامل: شناسایی عوامل انگیزشی(محرک های انگیزاننده درونی) مؤثر در افزایش مشارکت مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، شناسایی عوامل بهداشتی(محرک های انگیزاننده بیرونی) مؤثر در افزایش مشارکت مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، شناسایی عوامل انگیزشی(محرک های انگیزاننده درونی) مؤثر در افزایش مشارکت معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، شناسایی عوامل بهداشتی(محرک های انگیزاننده بیرونی) مؤثر در افزایش مشارکت معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی و بالاخره ارائه راهکارهای مناسب جهت افزایش مشارکت مؤثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، بوده است.

سؤال های پژوهش

سؤال اصلی پژوهش عبارتست از: عوامل تاثیر گذار (انگیزشی/بهداشتی) در افزایش مشارکت معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، کدامند؟ و **سؤال های اختصاصی پژوهش مشتمل بر:** عوامل انگیزشی(محرک های انگیزاننده درونی) مؤثر در افزایش مشارکت مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، کدامند؟، عوامل بهداشتی(محرک های انگیزاننده بیرونی) مؤثر در افزایش مشارکت مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس

مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟ عوامل انگیزشی (محرک های انگیزاننده درونی) موثر در افزایش مشارکت معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟ عوامل بهداشتی (محرک های انگیزاننده بیرونی) موثر در افزایش مشارکت معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟ و سرآخر اینکه راهکارهای مناسب افزایش مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟، بوده است.

کلید واژه ها: مشارکت، سوادآموزی (آموزش بزرگسالان)، انگیزش

روش و نوع پژوهش: پژوهش حاضر به لحاظ روش، از نوع توصیفی (خاکی به نقل از جان بست، ۱۳۸۸) و به دلیل میدانی بودن (پهنانگر) آن پیمایشی و در طبقه بندی تحقیقات بر اساس هدف، به دلیل کاربردی بودن، از نوع پژوهش های کاربردی می باشد.

جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش با توجه به نوع طرح و پرسش های پژوهشی آن، به شرح: ۱- صاحب نظران و متخصصان موضوعی آموزش بزرگسالان و علوم تربیتی، ۲- مدیران و معاونان و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی و سازمان های آموزش و پرورش استان ها، ۳- مدیران و معاونان و کارشناسان ادارات آموزش و پرورش مناطق آموزش و پرورش، ۴- مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل و ۵- معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل مورد مطالعه قرار گرفته است.

روش نمونه گیری و حجم نمونه: با توجه به تعدد جامعه آماری شیوه نمونه گیری برای هر یک از جوامع آماری، به شرح ذیل بوده است

- برای مطالعه صاحب نظران و متخصصان موضوعی آموزش بزرگسالان و علوم تربیتی مرتبط با موضوع پژوهش، از شیوه نمونه گیری هدفمند استفاده شده است. به این معنی که افراد صاحب نظر و مطلع شناسایی و مورد مطالعه قرار گرفتند.
- برای مطالعه مدیران، معاونان و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی و سازمان های آموزش و پرورش استان ها (معاونت سوادآموزی) از شیوه نمونه گیری هدفمند استفاده شده به این معنی که مدیران، معاونان و کارشناسان صاحب نظر شناسایی و مورد مطالعه قرار گرفتند.
- برای مطالعه مدیران، معاونان و کارشناسان مناطق آموزش و پرورش، مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل از شیوه خوشه ای-چند مرحله ای استفاده شده است.

حجم نمونه آماری: در بررسی حاضر مبتنی بر روش های مذکور در روش های نمونه گیری به شرح نمایه ذیل بوده است.

جدول ۱: نمایه حجم نمونه

عنوان	استان	منطقه / واحد	تعداد	جمع	روش نمونه گیری	
حجم نمونه صاحب نظران و متخصصان موضوعی	=		۱۰*	= ۱۰	هدفمند	
مدیران، معاونان و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی	=		۲۰*	= ۲۰		
مدیران، معاونان و کارشناسان سازمان های آموزش و پرورش استان های مازندران - تهران - همدان - کرمانشاه - کردستان - خوزستان (استانهای بالای میانگین سواد کشوری، استانهای در حد میانگین سواد کشوری و استانهای پایین میانگین سواد کشوری)	=	۶	۴ نفر به تفکیک یک مدیر/یک معاون/دو نفر کارشناس مرتبط*	= ۲۴		
مدیران، معاونان و کارشناسان ادارات مناطق آموزش و پرورش استان های مازندران - تهران - همدان - کرمانشاه - کردستان - خوزستان (استانهای بالای میانگین سواد کشوری، استانهای در حد میانگین سواد کشوری و استانهای پایین میانگین سواد کشوری)	=	۶	۳*	۳ نفر به تفکیک ۱ مدیر/۱ معاون/۱ نفر کارشناس مرتبط*	۵۴	خوشه ای - چند مرحله ای
مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل استان های مازندران - تهران - همدان - کرمانشاه - کردستان - خوزستان (استانهای بالای میانگین سواد کشوری، در حد میانگین سواد کشوری و پایین میانگین سواد کشوری)	=	۶	۳ * ۳*	۵ نفر به تفکیک ۱ مدیر/۴ معلم*	= ۲۷۰	
					۳۷۸	

^۱. John Bast

ابزار اندازه گیری

الف: پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر ۷۶ سؤال ۵ گزینه‌ای در طیف لیکرت از دیدگاه مدیران، معاونان و کارشناسان ادارات مناطق آموزش و پرورش و پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر ۷۶ سؤال ۵ گزینه‌ای در طیف لیکرت مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، در قالب دو ردیف پرسشنامه مستقل سؤال از مدیران و معلمان مجتمع ها و مدارس و سؤال از دست اندرکاران مناطق آموزشی پیرامون انگیزاننده های درونی و بیرونی مدیران و معاونان مدارس و معلمان مدارس، استفاده گردید.

ب: مصاحبه نیمه ساختارمند مشتمل بر ۱۱ سؤال برای صاحب نظران و متخصصان آموزش بزرگسالان و علوم تربیتی و مدیران، معاونان سازمان مرکزی نهضت سوادآموزی و سازمان آموزش و پرورش استان ها (استان های مازندران - تهران - همدان - کرمانشاه - کردستان - خوزستان) که سؤالات آن از منظر محتوایی توسط صاحب نظران و متخصصان موضوعی اعتبارسنجی گردیده بود؛ استفاده گردید.

روایی محتوایی پرسشنامه: برای رواسازی و سنجش اعتبار محتوایی پرسشنامه پژوهش سعی گردید گویه ها و پرسش های تدوین شده بدون ابهام و به روشنی بیان شده باشند. پرسشنامه تهیه شده در اختیار متخصصان ذیربط (۱۰ نفر) و مدیران و کارشناسان و آموزش دهندگان (۲۰ نفر)، قرار داده شد تا درباره آن اظهار نظر نمایند. پس از اظهار نظر افراد، در مجموع گویه ها و سؤالاتی که ضریب توافق بدست آمده آنها کمتر از ۵۰ درصد باشد سؤال نامناسب تلقی و حذف شد، همچنین گویه ها و سؤالاتی که ضریب توافق بدست آمده برای آنها بین ۵۰ تا ۷۵ درصد بود، اصلاح و گویه ها و سؤالاتی که ضریب توافق بدست آمده برای آنها از ۷۵ درصد به بالا بود به همراه سؤالات اصلاح شده برای اجرای نهایی ارسال شدند. در ضمن برای رواسازی سؤالات مصاحبه نیمه ساختارمند، در ابتدا میزان توافق تعدادی از متخصصان مرتبط در حوزه آموزش بزرگسالان و علوم تربیتی (۵ نفر) را در خصوص تعلق یا عدم تعلق سؤالات مطرح شده به موضوع پژوهش تعیین شد و بر اساس نتایج به دست آمده، سؤالات از نظر ابهام در بیان و مناسبت، مورد باز بینی قرار گرفتند.

پایایی پرسشنامه: برای تعیین اعتماد (پایایی) ابزارهای پژوهش، از روش آلفای کرونباخ (همسانی درونی) و برای محاسبه آن از نرم افزار SPSS استفاده گردید. که پس از انجام محاسبات مورد نظر (نمایه زیر):

ضریب پایایی بدست آمده برای پرسشنامه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در مورد بررسی عوامل تاثیر گذار در مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، ۹۸٫۱٪ بوده که از نظر آماری قابل اطمینان است.

ضریب پایایی پرسشنامه مدیران، معاونان و معلمان (۷۶ سؤال) به روش ضریب آلفای کرونباخ		
تعداد نمونه	تعداد گویه ها	ضریب آلفای کرونباخ
۴۱	۷۶	۹۸٫۱٪

ضریب پایایی بدست آمده برای پرسشنامه بررسی عوامل تاثیر گذار در مشارکت در این پژوهش از دیدگاه مدیران، معاونان، روسای واحدها و کارشناسان مناطق آموزش و پرورش در استان ها، ۹۸٫۴٪ بوده که از نظر آماری قابل اطمینان است.

ضریب پایایی پرسشنامه مدیران، معاونان، روسای واحدها و کارشناسان مناطق آموزش و پرورش (۷۶ سؤال) به روش ضریب آلفای کرونباخ		
تعداد نمونه	تعداد گویه ها	ضریب آلفای کرونباخ
۴۱	۷۶	۹۸٫۴٪

روش های آماری (توصیفی و استنباطی)

آمار توصیفی: در تجزیه و تحلیل داده های پرسشنامه محقق ساخته در پژوهش حاضر از روش آماری توصیفی شامل فراوانی و درصد، میانگین، انحراف استاندارد و ... استفاده شده است.

آمار استنباطی: در پژوهش حاضر از آزمون های آماری مختلفی همچون آزمون t وابسته به منظورهای مقایسه ای، آزمون همبستگی بین جفت ها، آزمون T مستقل، تحلیل واریانس و تحلیل عاملی استفاده گردیده است. همچنین بخاطر سهولت، تسریع و دقت در تحلیل داده ها، از نرم افزار SPSS استفاده شد.

ویژگی های نمونه آماری پژوهش از منظر متغیرهای زمینه ای (عینی)

اطلاعات مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل به تفکیک جنسیت و مدرک تحصیلی: از کل ۲۱۵ نفر مدیر، معاون و معلم مجتمع ها و مدارس، ۹۱ نفر زن (۲ نفر دیپلم، ۲۱ نفر فوق دیپلم، ۶۴ نفر لیسانس و ۴ نفر فوق لیسانس و بالاتر) و ۱۲۳ نفر مرد (۳ نفر دیپلم، ۱۹ نفر فوق دیپلم، ۸۸ نفر لیسانس و ۱۳ نفر فوق لیسانس و بالاتر) بودند در ضمن ۱ نفر جنسیت را مشخص نکرده بود.

اطلاعات توصیفی مدیران، معاونان و کارشناسان ادارات مناطق آموزش و پرورش به تفکیک جنسیت و مدرک تحصیلی: از کل ۴۱ نفر مدیر، معاون، رئیس اداره و کارشناس مناطق آموزشی، ۱۰ نفر زن (۱ نفر دیپلم، ۸ نفر لیسانس و ۱ نفر فوق لیسانس و بالاتر) و ۳۱ نفر مرد (۱ نفر دیپلم، ۲ نفر فوق دیپلم، ۱۸ نفر لیسانس و ۱۰ نفر فوق لیسانس و بالاتر) بوده اند.

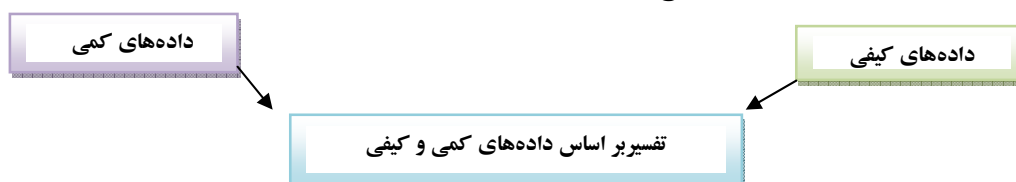
تجزیه و تحلیل داده ها

تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش با دقت نظر به متغیرهای پژوهش که در نمایه ذیل ارائه شده اند، از روش ها و آزمون های مختلفی استفاده شد

جدول ۲: نمایه ارتباطی متغیرهای پژوهش با ابزارها و سوالات پژوهش

ردیف	متغیر	ابزار اندازه گیری	مقیاس اندازه گیری	مدل آماری	ارتباط با سؤال پژوهش
۱	عوامل انگیزشی (انگیزاننده های درونی)	پرسشنامه	مقیاس ترتیبی مقیاس فاصله ای (۱ تا ۵)	تحلیل عاملی - جنسیت بر اساس t مستقل - مدرک تحصیلی / رشته / سابقه: تحلیل واریانس	سؤال اختصاصی اول
۲	عوامل بهداشتی (انگیزاننده های بیرونی)	پرسشنامه	مقیاس ترتیبی مقیاس فاصله ای (۱ تا ۵)	تحلیل عاملی - جنسیت بر اساس t مستقل - مدرک تحصیلی / رشته / سابقه: تحلیل واریانس	سؤال اختصاصی دوم
۳	عوامل انگیزشی (انگیزاننده های درونی)	پرسشنامه	مقیاس ترتیبی مقیاس فاصله ای (۱ تا ۵)	تحلیل عاملی - جنسیت بر اساس t مستقل - مدرک تحصیلی / رشته / سابقه: تحلیل واریانس	سؤال اختصاصی سوم
۴	عوامل بهداشتی (انگیزاننده های بیرونی)	پرسشنامه	مقیاس ترتیبی مقیاس فاصله ای (۱ تا ۵)	تحلیل عاملی - جنسیت بر اساس t مستقل - مدرک تحصیلی / رشته / سابقه: تحلیل واریانس	سؤال اختصاصی چهارم
۵	راهکارهای افزایش مشارکت	مصاحبه نیمه ساختارمند	مقیاس اسمی	- طبقه بندی داده ها - / کد بندی داده ها - / تحلیل محتوای داده ها / - جمع بندی و استخراج نتایج - / ارائه آمار فراوانی و درصد های مرتبط	سؤال اختصاصی پنجم

چگونگی تحلیل داده ها: جهت تجزیه و تحلیل داده ها و جهت پاسخگویی به سوال های پژوهش، به تناسب از تحلیل های آماری و منطقی و بر اساس الگوی ترکیبی کرسول و کلارک (۲۰۰۷) استفاده خواهد شد. در طرح مثلث سازی، الگوی چند سطحی کرسول و کلارک، مراحل کار به شرح زیر انجام خواهد گرفت: سطح ۱: کمی (جمع آوری داده ها، تحلیل و نتیجه گیری) و سطح ۲: کیفی (جمع آوری داده ها، تحلیل و نتیجه گیری). تفسیر یافته ها بر اساس یافته های هر دو سطح:

تحلیل کمی بدین منظور انجام می‌شود که شدت تأکید را آشکار کند. در این تحلیل از فراوانی و درصد و نمودار برای توصیف وضعیت استفاده می‌شود. از نرم افزارهای Excel , SPSS برای انجام عملیات آماری و تحلیل داده‌ها استفاده می‌شود. از تحلیل کیفی برای ساختن چارچوب‌های مفهومی استفاده می‌شود. با ترکیب داده‌های کمی و کیفی نتایج به صورت گزاره‌های قضاوتی و توصیه‌ای ارائه خواهد شد. در صورتی که گروهی از داده صرفاً کیفی بوده و اطلاعات کمی در باره ملاک‌هایی گردآوری نشده باشد پژوهشگر اقدام به تحلیل کیفی خواهد کرد یعنی با فهرست بندی داده‌ها و حذف مشابهات اقدام به شناسایی مقولات موجود در متن داده‌ها خواهد نمود و در نهایت اقدام به تدوین گزاره‌های توصیفی و قضاوتی در باره ملاک‌های مورد نظر خواهد نمود.

محاسبه و بررسی وضعیت مولفه‌ها و عوامل تأثیر گذار بر مشارکت در سواد آموزی

الف: از دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع‌های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل

بررسی عوامل تأثیر گذار بر مشارکت مدیران، معاونان و معلمان در سواد آموزی در دو محور انگیزاننده‌های درونی و بیرونی مورد بررسی قرار گرفته است. محور اول مشتمل بر ۲ مولفه و ۴ عامل و محور دوم در قالب ۳ مولفه و ۳ عامل تأثیر گذار به شرح جدول ذیل بوده است.

جدول ۳: نمایه مولفه‌ها و عوامل تأثیر گذار بر مشارکت در سواد آموزی

محور	مولفه	عوامل تأثیر گذار بر مشارکت در سواد آموزی		سوالات مرتبط با پرسشنامه
الف: انگیزاننده‌های درونی	الف-۱: نیاز به خود شکوفایی	۱	رویارویی با فعالیت‌های چالش برانگیز	سوالات ۹ تا ۱۶
		۲	امکان رشد در کار	سوالات ۱۰ تا ۱۶
		۳	تعهد و مسئولیت پذیری	سوالات ۱۷ تا ۲۴
	الف-۲: نیاز به عزت نفس و مقام	۱	پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام	سوالات ۲۵ تا ۴۶
ب: انگیزاننده‌های بیرونی	ب-۱: تعلق و فعالیت‌های اجتماعی	۱	روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی	سوالات ۴۷ تا ۶۰
		۱	شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی	سوالات ۶۱ تا ۶۶
		۱	حقوق و دستمزد	سوالات ۶۷ تا ۷۶

نکته: محاسبه میانگین‌ها در این پرسشنامه (در مقیاس ۱ تا ۵) با تخصیص اعداد ۱ به گزینه کاملاً مخالفم، ۲ به مخالفم، ۳ به تا حدودی موافقم، ۴ به موافقم و ۵ به کاملاً موافقم، انجام گرفته است که وضعیت عوامل تأثیر گذار بر مشارکت مدیران، معاونان و معلمان مجتمع‌های آموزشی و مدارس مستقل در فعالیت‌های سواد آموزی، به شرح زیر است.

وضعیت کلی عوامل ۷ گانه تأثیر گذار بر مشارکت مدیران، معاونان و معلمان (عوامل انگیزاننده‌های درونی / انگیزاننده‌های بیرونی)

جمع بندی و مقایسه نگاه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع‌های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل به عوامل هفت گانه (ذیل مولفه‌های ۵ گانه در قالب دو محور انگیزاننده درونی / انگیزاننده بیرونی) تأثیر گذار بر مشارکت در فعالیت‌های سواد آموزی، به شرح نمایه بوده است.

محور	مولفه	عامل	تعداد	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	میانگین در مقیاس ۵ تا ۱	انحراف استاندارد	ترتیب میانگین
انگیزاننده‌های درونی	نیاز به خود شکوفایی	رویارویی با فعالیت‌های چالش برانگیز	۲۱۴	۱,۶۷	۵	۴,۳۴	۰,۶۷	۲
		امکان رشد در کار	۲۱۴	۱	۵	۳,۶۴	۰,۹۶	۶
		تعهد و مسئولیت پذیری	۲۱۳	۱,۷۵	۵	۴,۳۳	۰,۶۲	۱
	نیاز به عزت نفس و مقام	پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام	۲۱۵	۱,۵۵	۵	۳,۵۹	۰,۷۷	۷
انگیزاننده‌های بیرونی	تعلق و فعالیت‌های اجتماعی	روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی	۲۱۵	۲,۱۴	۵	۴,۰۷	۰,۶۱	۳
		شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی	۲۱۴	۱,۸۳	۵	۴,۰۴	۰,۷۱	۴
		حقوق و دستمزد	۲۱۴	۱	۵	۳,۹۰	۰,۸۲	۵

همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود بر اساس برآیند و تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از پاسخ های مدیران، معاونان و معلمان مدارس مستقل و مجتمع های آموزشی:

- از محور انگیزاننده های درونی، دوعامل " تعهد و مسئولیت پذیری " و " رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز " با کسب میانگین بیشتر از ۴ (رتبه های ۲ و ۱) از نگاه مدیران و معلمان بیشترین تاثیر را بر مشارکت در سواد آموزی داشته است که هر دو عامل ذیل مولفه نیاز به خود شکوفایی تعریف شده اند.
- از محور انگیزاننده های بیرونی دو عامل " روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی " و " شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی " با کسب میانگین هایی بیشتر از ۴ (ولی رتبه های ۳ و ۴) از نگاه مدیران و معلمان بیشترین تاثیر را بر مشارکت در سواد آموزی داشته است. با ذکر این نکته که عامل روابط میان فردی، خط مشی و... ذیل مولفه تعلق و فعالیت های اجتماعی، و عامل شرایط مربوط به ... ذیل مولفه امنیت و سلامت تعریف شده اند
- از مجموعه انگیزاننده های بیرونی، عامل " حقوق و دستمزد " با کسب میانگین بیشتر از ۳ (ولی رتبه ۵) و از محور انگیزاننده های درونی، دوعامل " امکان رشد در کار " و " پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام " با کسب میانگین بیشتر از ۳ (رتبه های ۶ و ۷) از نگاه مدیران و معلمان مورد مطالعه، با تاثیر کمتری بر مشارکت در سواد آموزی به تایید پاسخ دهندگان رسیده اند.^۱

ب: از دیدگاه مدیران، معاونان و کارشناسان ادارات مناطق آموزش و پرورش

ابزار مورد استفاده در این قسمت مشابه پرسشنامه قسمت الف بوده لیکن در مقابل هر سؤال واژه های "مدیر" و "معلم" درج شده و از نمونه مورد مطالعه که دست اندرکاران مناطق آموزشی بودند خواسته شده تا نظر خود را راجع به مدیران و معلمان به طور جدا گانه اعلام نمایند. در تدوین گزارش، پس از بررسی هر عامل ذیل مولفه مرتبط راجع به مدیران، بلافاصله دیدگاه دست اندرکاران مناطق نیز راجع به معلمان آورده شده است.

جدول ۴: آزمون t وابسته (Paired Samples Statistics) به منظور مقایسه نقش مدیران و معلمان در عوامل ۷ گانه تأثیرگذار بر مشارکت در سواد آموزی از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی

عامل	مدیر/معلم	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
نیاز به خود شکوفایی، رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز	مدیر	۳,۸۳	۳۳	۰,۷۱	۰,۱۳
	معلم	۲,۶۲	۳۳	۰,۸۳	۰,۱۵
نیاز به خود شکوفایی، امکان رشد در کار	مدیر	۲,۴۳	۳۱	۰,۸۴	۰,۱۵
	معلم	۲,۲۶	۳۱	۰,۸۸	۰,۱۶
نیاز به خود شکوفایی، تعهد و مسئولیت پذیری	مدیر	۲,۹۸	۳۱	۰,۷۴	۰,۱۳
	معلم	۲,۷۹	۳۱	۰,۸۷	۰,۱۶
نیاز به عزت نفس و مقام، پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام	مدیر	۲,۷۰	۳۱	۰,۷۷	۰,۱۴
	معلم	۲,۵۰	۳۱	۰,۷۵	۰,۱۳
تعلق و فعالیت های اجتماعی، روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی	مدیر	۴,۰۲	۳۱	۰,۷۷	۰,۱۴
	معلم	۳,۸۶	۳۱	۰,۷۹	۰,۱۴
امنیت و سلامت، شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی	مدیر	۲,۹۶	۳۱	۰,۷۳	۰,۱۳
	معلم	۲,۷۸	۳۱	۰,۷۴	۰,۱۳
نیازهای مادی، حقوق و دستمزد	مدیر	۴,۳۹	۳۱	۰,۶۳	۰,۱۱
	معلم	۴,۰۲	۳۱	۰,۸۶	۰,۱۵

^۱ . نکته: تحلیل عاملی به منظور شناخت ساختار سوالات ۷۶ گانه و تفکیک آنها، پس از تست KMO and Bartlett's Test و چرخش varimax، ۱۴ عامل شناسایی گردید، مشروح نتایج، همراه با عناصر تشکیل دهنده عوامل، (مرتب شده) در پیوست شماره ۱ اصل گزارش ارائه شده است..

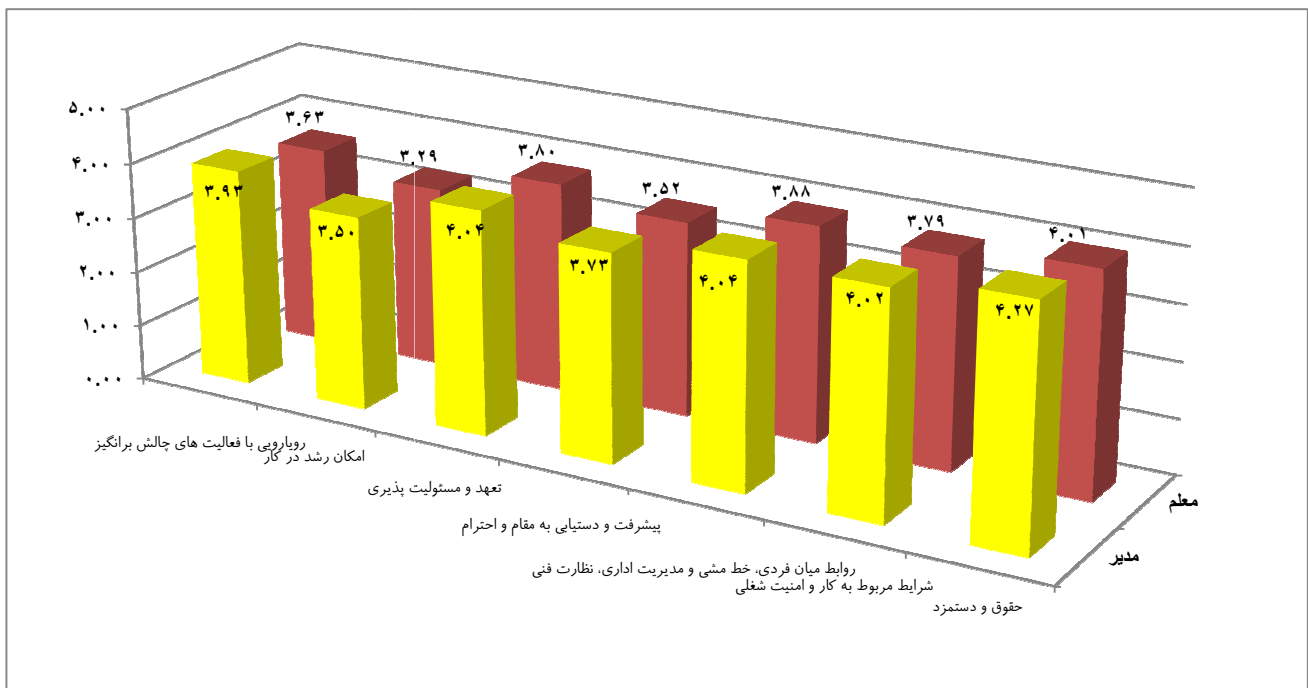
ادامه جدول شماره ۴: آزمون t

Sig. (2-tailed) سطح معنی داری	df آزادی	محاسبه شده	Paired Differences برای تفاضل جفت ها					جفت ها	عامل
			95% Confidence Interval of the Difference اطمینان ۹۵ درصد برای تفاضل		خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین		
			حد پایین	حد بالا					
۰,۰۰۵	۳۱	۳,۰۴	۰,۳۲	۰,۰۶	۰,۰۶	۰,۳۶	۰,۱۹	مدیر - معلم	رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز
۰,۰۱۴	۳۰	۲,۶۱	۰,۳۱	۰,۰۴	۰,۰۷	۰,۳۷	۰,۱۷	مدیر - معلم	امکان رشد در کار
۰,۰۰۲	۳۰	۳,۳۵	۰,۳۱	۰,۰۸	۰,۰۶	۰,۳۲	۰,۲۰	مدیر - معلم	تعهد و مسئولیت پذیری
۰,۰۰۲	۳۰	۲,۴۵	۰,۳۷	۰,۰۳	۰,۰۸	۰,۴۵	۰,۲۰	مدیر - معلم	پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام
۰,۰۳۳	۳۰	۲,۳۴	۰,۳۰	۰,۰۱	۰,۰۷	۰,۳۹	۰,۱۶	مدیر - معلم	روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی
۰,۰۰۳	۳۰	۲,۳۸	۰,۳۴	۰,۰۲	۰,۰۸	۰,۴۴	۰,۱۸	مدیر - معلم	شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی
۰,۰۷۳	۳۰	۱,۸۷	۰,۵۶	-۰,۰۳	۰,۱۴	۰,۸۰	۰,۳۷	مدیر - معلم	حقوق و دستمزد

بر اساس نتایج حاصل از **آزمون t وابسته**، مشاهده می شود، تنها در حدود تاثیر عامل "حقوق و دستمزد" بر مشارکت در سوادآموزی، بین مدیران (و معاونان) و معلمان از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، اختلاف معنی داری در سطح اطمینان ۹۵٪ مشاهده نمی شود ($Sig > ۰,۰۵$ سطح معنی داری). به عبارت دیگر در تاثیر عامل "حقوق و دستمزد بر مشارکت در سوادآموزی" بین مدیران (و معاونان) و معلمان، هماهنگی و همسویی وجود دارد.

لکن در میزان عوامل "رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز"، "امکان رشد در کار"، "تعهد و مسئولیت پذیری"، "پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام"، "روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی" و "شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی"، از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی در بین مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل، اختلاف نظر وجود داشته ($Sig < ۰,۰۵$ سطح معنی داری) و از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی مورد مطالعه، تاثیر عوامل یادشده در مشارکت مدیران و معاونان بر سوادآموزی، بیشتر است.

نمودار ۱: نمودار مقایسه نقش مدیران و معلمان بر میزان تاثیر گذاری عوامل ۷ گانه بر مشارکت آنان در سوادآموزی از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی

جدول ۵: آزمون- همبستگی بین جفت‌ها Paired Samples Correlations

Sig.	Correlation	N	عامل
۰,۰۰۰	۰,۹۰۴	۳۳	مدیر & معلم
۰,۰۰۰	۰,۹۰۸	۳۱	مدیر & معلم
۰,۰۰۰	۰,۹۳۱	۳۱	مدیر & معلم
۰,۰۰۰	۰,۸۲	۳۱	مدیر & معلم
۰,۰۰۰	۰,۸۷۵	۳۱	مدیر & معلم
۰,۰۰۰	۰,۸۳۴	۳۱	مدیر & معلم
۰,۰۱۰	۰,۴۵۷	۳۱	مدیر & معلم

نکته مهم: براساس نتایج جدول ۵، همبستگی قوی ($Sig < ۰,۰۱$) سطح معنی داری و مثبت بین ارزیابی از مدیران، معاونان و معلمان توسط دست اندرکاران مناطق آموزشی، حاکی از همسوئی و هماهنگی، در انگیزاننده های درونی و بیرونی مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی است.

وضعیت کلی عوامل ۷ گانه تأثیرگذار بر مشارکت مدیران، معاونان و معلمان (عوامل انگیزاننده های درونی/ انگیزاننده های بیرونی) از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی

جدول شماره ۶: جمع بندی و مقایسه نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی به عوامل ۷ گانه تأثیرگذار بر مشارکت در فعالیت های

سواد آموزی مدیران و معاونان

جمع			مرد			زن			جنسیت	مدیر	
انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	عامل	محور	مولفه
۰,۷۱	۴۱	۳,۹۳	۰,۷۳	۳۱	۳,۹۵	۰,۷۰	۱۰	۳,۸۷	رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز	انگیزاننده های درونی	نیاز به خود شکوفایی،
۰,۸۸	۴۰	۳,۵۰	۰,۸۸	۳۰	۳,۵۳	۰,۹۴	۱۰	۳,۴۱	امکان رشد در کار		نیاز به عزت نفس و مقام،
۰,۷۱	۴۰	۴,۰۴	۰,۶۷	۳۰	۴,۰۳	۰,۸۶	۱۰	۴,۰۶	تعهد و مسئولیت پذیری		تعلق و فعالیت های اجتماعی،
۰,۷۷	۴۰	۳,۷۳	۰,۷۵	۳۰	۳,۷۹	۰,۸۵	۱۰	۳,۵۴	پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام	انگیزاننده های بیرونی	امنیت و سلامت،
۰,۷۴	۴۰	۴,۰۴	۰,۷۵	۳۰	۴,۰۳	۰,۷۶	۱۰	۴,۱۲	روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی		نیازهای مادی،
۰,۷۳	۴۰	۴,۰۳	۰,۶۳	۳۰	۴,۰۶	۰,۹۶	۱۰	۳,۹۳	شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی		
۰,۶۰	۳۹	۴,۲۷	۰,۵۲	۳۰	۴,۲۲	۰,۸۴	۹	۴,۱۱	حقوق و دستمزد		

از جدول شماره ۶ مشاهده می شود که:

- از انگیزاننده های درونی، عامل "تعهد و مسئولیت پذیری" با کسب میانگین بیشتر از ۴ از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، بیشترین تاثیر را بر مشارکت مدیران و معاونین در امر سواد آموزی داشته است.

- در صورتیکه از انگیزاننده های بیرونی، تاثیر عوامل " حقوق و دستمزد"، " روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی" و " شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی" با کسب میانگین هایی بیشتر از ۴، مورد تاکید بیشتر دست اندرکاران مناطق آموزشی در مشارکت مدیران و معاونین مدارس در امر سواد آموزی بوده است.
- عامل " رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز" از انگیزاننده های بیرونی"، و " پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام" با میانگین های کمتر از ۴ (و بیش از ۳) از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی مورد مطالعه، تاثیر کمتری در مشارکت مدیران و معاونین مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در سواد آموزی دارد. این موضوع تاحدوی بین نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی زن و مرد شباهت دارد.

جدول شماره ۷: جمع بندی و مقایسه نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی به عوامل ۷ گانه تأثیر گذار بر مشارکت در فعالیت های سواد آموزی معلمان

معلم			زن			مرد			جمع		
محور	مولفه	عامل	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد
انگیزاننده های درونی	نیاز به خود شکوفایی،	رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز	۲,۷۷	۹	۰,۷۶	۲,۵۸	۲۳	۰,۸۷	۲,۶۳	۲۳	۰,۸۳
		امکان رشد در کار	۲,۲۸	۹	۰,۸۸	۲,۳۰	۲۳	۰,۹۲	۲,۲۹	۲۳	۰,۸۹
	نیاز به عزت نفس و مقام،	تعهد و مسئولیت پذیری	۲,۸۷	۹	۰,۹۶	۲,۷۷	۲۳	۰,۸۳	۲,۸۰	۲۳	۰,۸۶
انگیزاننده های بیرونی	نیاز به عزت نفس و مقام،	پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام	۲,۲۸	۹	۰,۷۷	۲,۵۸	۲۳	۰,۷۵	۲,۵۲	۲۳	۰,۷۴
	تعلق و فعالیت های اجتماعی،	روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی	۴,۰۵	۹	۰,۸۰	۲,۸۱	۲۳	۰,۷۸	۲,۸۸	۲۳	۰,۷۸
	امنیت و سلامت،	شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی	۳,۸۴	۹	۱,۰۲	۲,۷۶	۲۳	۰,۶۱	۲,۷۹	۲۳	۰,۷۳
	نیازهای مادی،	حقوق و دستمزد	۴,۰۲	۸	۰,۸۷	۴,۰۱	۲۴	۰,۸۶	۴,۰۱	۲۳	۰,۸۵

همانطور که در جدول شماره ۷ مشاهده می شود:

- از انگیزاننده های بیرونی، تنها عامل " حقوق و دستمزد" با کسب میانگین بیشتر از ۴ از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، بیشترین تاثیر را در مشارکت بیشتر معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در امر سواد آموزی داشته است.
- سایر عوامل با میانگین های کمتر از ۴ (ولی بیش از ۳) از نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی مورد مطالعه، تاثیر کمتری بر مشارکت معلمان در امر سواد آموزی داشته اند. چنین برداشتی تاحدوی بین دو نگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی زن و مرد، دیده می شود.

نتایج حاصل از پژوهش

پژوهش حاضر دارای پنج (۵) پرسش اصلی بوده است که در این قسمت، با توجه به داده های حاصل از اجرای پرسشنامه، مصاحبه ها، یافته های پژوهش های داخلی و خارجی و بالاخص مباحث نظری، پاسخ سؤالات پژوهش به تفکیک و به شرح زیر ارائه شده است.

سؤال یکم پژوهش: عوامل انگیزشی (محرکهای انگیزاننده درونی) موثر در افزایش مشارکت مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟

پاسخ: بر اساس برآیند، نتایج و یافته های پژوهشی، اصلی ترین محرک های انگیزاننده درونی مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در امر سواد آموزی را می توان از دو منظر به شرح ذیل بیان کرد.

از دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، اصلی ترین و مهمترین انگیزاننده درونی مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در امر سواد آموزی شامل مولفه نیاز به خود شکوفایی و عامل تعهد و مسئولیت پذیری با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۴۰ (رتبه ۱) می باشد. مولفه دیگر موثر در حوزه انگیزاننده های درونی،

مولفه نیاز به عزت نفس و مقام می باشد. عوامل درونی دیگر تاثیر گذار بر مشارکت موثر مدیران و معاونان در امر سواد آموزی به ترتیب اولویت شامل " رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز (۴,۲۰)، امکان رشد در کار (۳,۷۶) و پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام (۳,۶۵) در رتبه های دوم، سوم و چهارم "، می باشد.

از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، اصلی ترین و مهمترین انگیزاننده درونی مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت در امر سواد آموزی شامل مولفه نیاز به خود شکوفایی و عامل، تعهد و مسئولیت پذیری با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۰۴ (رتبه ۱) می باشد. مولفه دیگر موثر در حوزه انگیزاننده های بیرونی، به ترتیب "مولفه نیاز به عزت نفس و مقام" می باشد. عوامل درونی دیگر تاثیر گذار بر مشارکت موثر مدیران و معاونان در امر سواد آموزی به ترتیب اولویت شامل " رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز (۳,۹۳)، پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام (۳,۷۳) و امکان رشد در کار (۳,۵۰) در رتبه های دوم، سوم و چهارم "، می باشد.

سؤال دوم پژوهش: عوامل بهداشتی (محرك های انگیزاننده بیرونی) موثر در افزایش مشارکت مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟

پاسخ: بر اساس تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه ها و مصاحبه های انجام شده و نتایج در دسترس، اصلی ترین محرك های انگیزاننده بیرونی (عوامل بهداشتی) مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت موثر در امر سواد آموزی را می توان از دو منظر به شرح ذیل بیان کرد.

از دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، اصلی ترین و مهمترین انگیزاننده بیرونی مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت در امر سواد آموزی شامل "مولفه تعلق و فعالیت های اجتماعی و عامل روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۱۱ (رتبه ۱)" می باشد. مولفه های دیگر موثر در حوزه انگیزاننده های بیرونی، به ترتیب "مولفه امنیت و سلامت و در مرتبه بعدی مولفه نیازهای مادی" می باشد. عوامل بیرونی دیگر تاثیر گذار بر مشارکت موثر مدیران و معاونان در امر سواد آموزی به ترتیب اولویت شامل " شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی (۴,۰۵) و حقوق و دستمزد (۳,۹۰) در رتبه های دوم و سوم "، می باشد.

از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، اصلی ترین و مهمترین محرك های انگیزاننده بیرونی مدیران و معاونان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در امر سواد آموزی شامل "مولفه نیازهای مادی و عامل حقوق و دستمزد با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۲۷ (رتبه ۱)" می باشد. دیگر مولفه های موثر در حوزه انگیزاننده های بیرونی، به ترتیب "مولفه تعلق و فعالیت های اجتماعی و در مرتبه بعدی مولفه امنیت و سلامت" می باشد که با عواملی چون عامل روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی (۴,۰۴) و عامل شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی (۴,۰۳) در اولویت های دوم و سوم تاثیر گذار در مشارکت موثر مدیران و معاونان در امر سواد آموزی می باشد.

سؤال سوم پژوهش: عوامل انگیزشی (محرك های انگیزاننده درونی) موثر در افزایش مشارکت معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی، کدامند؟

پاسخ: بر اساس برآیند، نتایج و یافته های پژوهشی، اصلی ترین محرك های انگیزاننده درونی معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت موثر در امر سواد آموزی را می توان از دو منظر به شرح ذیل بیان کرد.

از دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، اصلی ترین و مهمترین انگیزاننده درونی معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در امر سواد آموزی شامل مولفه نیاز به خود شکوفایی و عامل تعهد و مسئولیت پذیری با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۱۷ (رتبه ۱) می باشد. مولفه دیگر موثر در حوزه انگیزاننده های درونی، مولفه نیاز به عزت نفس و مقام می باشد. دیگر عوامل درونی تاثیر گذار بر مشارکت موثر معلمان در امر سواد آموزی به ترتیب اولویت شامل " رویارویی

با فعالیت های چالش برانگیز (۴,۰۹)، پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام (۳,۴۶) و عامل رشد در کار (۳,۳۵) در رتبه های دوم، سوم و چهارم" می باشد.

از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، اصلی ترین و مهمترین محرک های انگیزاننده درونی معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت موثر در امر سوادآموزی شامل "مولفه نیاز به خود شکوفایی و عامل تعهد و مسئولیت پذیری با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۳,۸۰ (رتبه ۱)" می باشد. مولفه دیگر موثر در حوزه انگیزاننده های بیرونی معلمان همانند دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان مشتمل بر "مولفه نیاز به عزت نفس و مقام می باشد" می باشد. این همانندی نظرات پیرامون سایر عوامل تاثیرگذار نیز قابل مشاهده می باشد. به بیانی دیگر، سایر عوامل درونی تاثیرگذار بر مشارکت موثر معلمان در امر سوادآموزی به ترتیب اولویت شامل "رویارویی با فعالیت های چالش برانگیز (۳,۶۳)، پیشرفت و دستیابی به مقام و احترام (۳,۵۲) و عامل امکان رشد در کار (۳,۲۹) در رتبه های دوم، سوم و چهارم" می باشد.

سؤال چهارم پژوهش: عوامل بهداشتی (محرک های انگیزاننده بیرونی) موثر در افزایش مشارکت معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، کدامند؟

پاسخ: بر اساس تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه ها و مصاحبه های انجام شده و نتایج در دسترس، اصلی ترین محرک های انگیزاننده بیرونی (عوامل بهداشتی) معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت موثر در امر سوادآموزی را می توان از دو منظر به شرح ذیل بیان کرد.

از دیدگاه مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل، اصلی ترین و مهمترین انگیزاننده بیرونی معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت موثر در امر سوادآموزی شامل "امنیت و سلامت و عامل شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۰۲ (رتبه ۱)" می باشد. دیگر مولفه های موثر در حوزه انگیزاننده های بیرونی، به ترتیب "مولفه تعلق و فعالیت های اجتماعی و در مرتبه بعدی مولفه نیازهای مادی" می باشد. عوامل بیرونی دیگر تاثیرگذار بر مشارکت موثر معلمان در امر سوادآموزی به ترتیب اولویت شامل "روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی (۳,۹۸) و عامل حقوق و دستمزد (۳,۹۱) در رتبه های دوم و سوم" می باشد.

از دیدگاه دست اندرکاران مناطق آموزشی، اصلی ترین و مهمترین محرک های انگیزاننده بیرونی معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در مشارکت موثر در امر سوادآموزی شامل "مولفه نیاز مادی و عامل حقوق و دستمزد با کسب میانگین بالاتر از حد انتظار و به میزان ۴,۰۱ (رتبه ۱)" می باشد. دیگر مولفه های موثر در حوزه انگیزاننده های بیرونی معلمان مشتمل بر "مولفه تعلق و فعالیت های اجتماعی و مولفه امنیت و سلامت" است که با عوامل بیرونی تاثیرگذاری چون روابط میان فردی، خط مشی و مدیریت اداری، نظارت فنی (۳,۸۸) و عامل شرایط مربوط به کار و امنیت شغلی (۳,۷۹) در اولویت های دوم و سوم تاثیرگذار در مشارکت موثر معلمان در امر سوادآموزی متناظر می باشد.

سؤال پنجم پژوهش: راهکارهای مناسب افزایش مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی، کدامند؟

پاسخ: یافته های حاصل از این پژوهش در مقیاس های کوچک و ملموس، به تفکیک سئوالات پژوهش فهرست شده است که توجه و کاربری هر یک از آنها می تواند به تنهایی کارساز باشد، لکن آنچه در پاسخ به این سوال بر آن تاکید می شود، برآیند این یافته ها در قالب راهکارهای کلان و کارآمد است که در ذیل هر یک از مولفه ها و عوامل مرتبط ارائه شده است.

الف: راهکارها کلان افزایش مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سواد آموزی در راستای محور انگیزاننده های درونی (محرک انگیزی)

- برگزاری همایش ها و نشست های علمی با موضوع جایگاه برترسوادآموزی در نظام های آموزشی به ویژه برای مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل
- تقویت غرور و تعصبات ملی در مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل از طریق به نمایش گذاشتن آسیب های ناشی از بی سوادی در کشور
- در نظر گرفتن مشارکت در سوادآموزی به عنوان معیاری از معیارهای ارزشیابی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی (تبیین مجدد امر در فرآیند اجرا)
- آگاهی دادن مستمر به مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی نسبت به تحولات نوین سوادآموزی در ایران و جهان به روش های الکترونیکی و مکتوب
- تقویت باور مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل به مساله سوادآموزی به عنوان یکی از مسائل مبتلا به و عمده نظام آموزشی کشور از طریق تبیین و برجسته سازی آسیب ها و خسارت های ناشی از بیسوادی شهروندان یک جامعه
- معرفی و تبیین عملکرد سوادآموزان موفق و موثر در جامعه نزد مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل
- کمک به ارتقای مرتبه و مسیرهای شغلی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل موفق در امر سوادآموزی
- توجه کارگزاران، مراجع و مقامات محلی به ویژه روحانیت متعهد و انقلابی به ارزش های دینی و ملی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در ریشه کنی بیسوادی از طریق سخنرانی ها در نمازهای جمعه و تقدیر گروهی دست اندرکاران سوادآموزی در قالب برنامه های انگیزی متمرکز
- توجیه مدیران عالی آموزش و پرورش استان ها و مناطق آموزشی نسبت به اهتمام به تلاش ها و برنامه های سوادآموزی در مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل از طریق بازدیدهای مستمر و قدرشناسی حضوری، شفاهی و کتبی مکرر
- تفویض اختیارات لازم به مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در جهت برگزاری خلاقانه و نوآورانه برنامه های سوادآموزی و تنوع بخشی به فرآیندهای اجرایی آن
- استفاده هدفمند از نظرات کارشناسی و تجربی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در برنامه ریزی های مرتبط با سوادآموزی در دفاتر منطقه ای و استانی سازمان نهضت سوادآموزی
- برجسته کردن و نمایاندن موفقیت ها و کامیابی های مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل موفق و موثر در سطوح منطقه ای، استانی و ملی
- استفاده از مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل موفق در امر سوادآموزی در مدیریت و سرپرستی دفاتر منطقه ای و استانی نهضت سوادآموزی
- بکارگیری ایده های نو و پیشنهادات مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در بازنگری برنامه های سوادآموزی
- دانش افزایی و توسعه دانش مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل در خصوص توانمندی ها و دست آوردهای سوادآموزی
- برگزاری جشنواره های خلاقانه سوادآموزی از قبیل "الگوهای آموزش سوادآموزی" برای معلمان مشارکت کننده در امر

سوادآموزی در سطوح منطقه ای، استانی و ملی

- استفاده از روش نوین آموزش الکترونیکی در ارائه آموزش های شغلی برای مدیران و معلمان مشارکت کننده در امرسوادآموزی
- تشکیل و سازماندهی گروه های مطالعاتی شبکه ای سوادآموزی در قالب قطب ها و مناطق کشوری برای مدیران و معلمان مشارکت کننده در امرسوادآموزی در سطوح استانی و ملی
- تبیین و بازآرایی سازوکارهای اجرایی امرسوادآموزی منطبق با شرح وظایف مدیران و سایر عوامل اجرایی
- هموارسازی و بازمهندسی فرایند اجرایی سوادآموزی از طریق آسیب شناسی آنها با حضور مدیران و معلمان مشارکت کننده در امر سوادآموزی

ب : راهکارها کلان افزایش مشارکت موثر معلمان و مدیران مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیت های سوادآموزی در راستای محور انگیزاننده های بیرونی (محرک بهداشتی)

- تقویت ارتباطات غیررسمی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل با نهادها، مسئولان و کارگزاران محلی
- برگزاری تورهای علمی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل به مناطق محروم از حیث برخوردار از سواد به منظور نمایاندن عواطف و احساسات پاک سوادآموزان
- برجسته کردن نقش هدایتی و راهنمایی بر مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل ذیربط به جای کنترل و بازرسی
- ارائه مستمر بازخوردهای مثبت و منفی عملکرد و دست آوردهای مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مشارکت کننده در امر سوادآموزی به مدیران و معلمان سایر مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل
- ایجاد تسهیلات لازم از سوی دستگاه ها و سازمان های محلی، منطقه ای و ملی و در اختصاص کمک های مالی به مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل فعال در امرسوادآموزی از قبیل وام های قرض الحسنه، وام های خرید خودرو، خرید مسکن و ...
- کاهش رسمیت و پیچیدگی مقررات و دستورالعمل های دست و پا گیر مرتبط موجود در امر مشارکت در سوادآموزی
- ارزشیابی عادلانه عملکرد مجتمع های آموزشی و پرورشی همراه با الگو سازی مجتمع های موفق در امر سوادآموزی
- جهت دهی کمک های مالی و مادی سازمان های محلی و خیرین مدرسه ساز به مجتمع های آموزشی مشارکت کننده در امرسوادآموزی از قبیل تجهیزات آموزشی، بازسازی ابنیه و واحدهای بهداشتی ، ساخت سالن های اجتماعات و ...
- پرداخت کارانه مناسب به مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل فعال در امر سوادآموزی
- تشویق مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل فعال در امر سوادآموزی از سوی مقامات و مراجع محلی
- اختصاص یک پایه ترفیع و مزایای انعطاف پذیر مانند سفرهای زیارتی و سیاحتی و... به مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل موفق در امر سوادآموزی
- تدوین و بازآرایی بخش نامه های تسهیل کننده به عنوان لازمه مشارکت مؤثر در سوادآموزی
- توجه به امتیازات ویژه مشارکت درسوادآموزی در نقل و انتقالات اداری (درون و برون استانی)
- اعطای فوق العاده های سختی کار، بدی آب و هوا و حق مأموریت در قبال همکاری با سازمان سوادآموزی
- مهیا کردن شرایط فیزیکی و فضای مناسب و شایسته محل برگزاری کلاس های سوادآموزی
- معرفی مدیران و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل موفق درسوادآموزی در رسانه های محلی (استانی) و ملی و دادن فرصت لازم به آنان جهت تبیین مسائل مبتلا به سوادآموزی و موفقیت های به دست آمده

- اعطای سهمیه قبولی در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی برای فعالان در امر سوادآموزی
- تخصیص امتیاز ویژه به اعزام به مدارس خارج از کشور
- در نظر گرفتن امتیاز تدریس در نهضت همانند تدریس در کلاسهای چندپایه (در ارزشیابی های سنواتی و...)
- افزایش میزان حق التدریس و حق الزحمه مدیران و معلمان در امر سوادآموزی متناسب با افزایش سطح عمومی قیمت ها
- بازنگری در روش های تخصیص سرانه سوادآموزی به مجتمع ها و مدارس به صورت کاملاً مجزا و ابلاغ به موقع آن با هدف تسهیل در فرآیند هزینه کردها و عقد قراردادهای سوادآموزی

جمع بندی

همانطور که در فرآیند پاسخ دهی به پرسش های پژوهش مشاهده گردید برآیند پاسخ های مشارکت کنندگان در پژوهش در قالب مولفه ها و عوامل گوناگون موثر در افزایش مشارکت متبلور گردید. لیکن لازم می نمود که برای غنی سازی نتایج حاصله و جمع بندی کلی عوامل و مولفه های موثر در ابعاد مختلف انگیزشی و بهداشتی، نتیجه در یک نمایه جمع بندی و ارائه شود. این تنظیم و تناظر کمک شایانی در تبیین مشترکات انگیزشی و بهداشتی خواهد نمود. که در نهایت بر اساس مشترکات تناظر شده، خواهیم توانست خیلی از اقدامات را همزمان و برخی دیگر از اقدامات تشویقی و اصلاحی را ترتیبی عملیاتی نمود.

جدول ۸: نمایه کلی مشترکات انگیزشی بین جامعه منتخب از دیدگاه نمونه آماری منتخب

محور	مولفه	نمونه منتخب							
		مدیر/معلم	مناطق	مدیر/معلم	مناطق	مدیر/معلم	مناطق	مدیر/معلم	مناطق
انگیزاننده های درونی	نیاز به خود شکوفایی	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون
	نیاز به عزت نفس و مقام	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون
	تعلق و فعالیت های اجتماعی	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون
انگیزاننده های بیرونی	امنیت و سلامت	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون
	نیازهای مادی	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون
	تعلق و فعالیت های اجتماعی	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون	مدیر/معاون

همانطور که در نمایه تناظری مشاهده می شود، از محور انگیزاننده های درونی، مولفه نیاز به خود شکوفایی و عامل "تعهد و مسئولیت پذیری" با قرار گرفتن در اولویت اول انتخاب مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل و دست اندر کاران مناطق آموزشی به عنوان تنها عامل مشترک اثر گذار بر مشارکت آنان در بعد عامل انگیزشی های درونی انتخاب شده است. این اشتراک در حوزه انگیزش بیرونی (عامل بهداشتی) پیرامون یک عامل واحد اتفاق نیافتاده است لیکن لازم به ذکر است توجه شود که در حوزه عوامل بیرونیتاثر گذار بر افزایش مشارکت موثر جامعه منتخب (محرک بهداشتی)، عامل حقوق و دستمزد از دیدگاه دست اندر کاران مناطق آموزشی به عنوان عامل بیرونی موثر در مشارکت موثر مدیران، معاونان و معلمان مجتمع ها و مدارس مذکور معرفی و انتخاب شده است. این موضوع یا به عبارت بهتر این یافته پژوهشی، بیانگر این نکته ظریف هست که از دیدگاه برنامه ریزان و مدیران در حوزه های ستادی و برنامه ریزی و مدیریتی

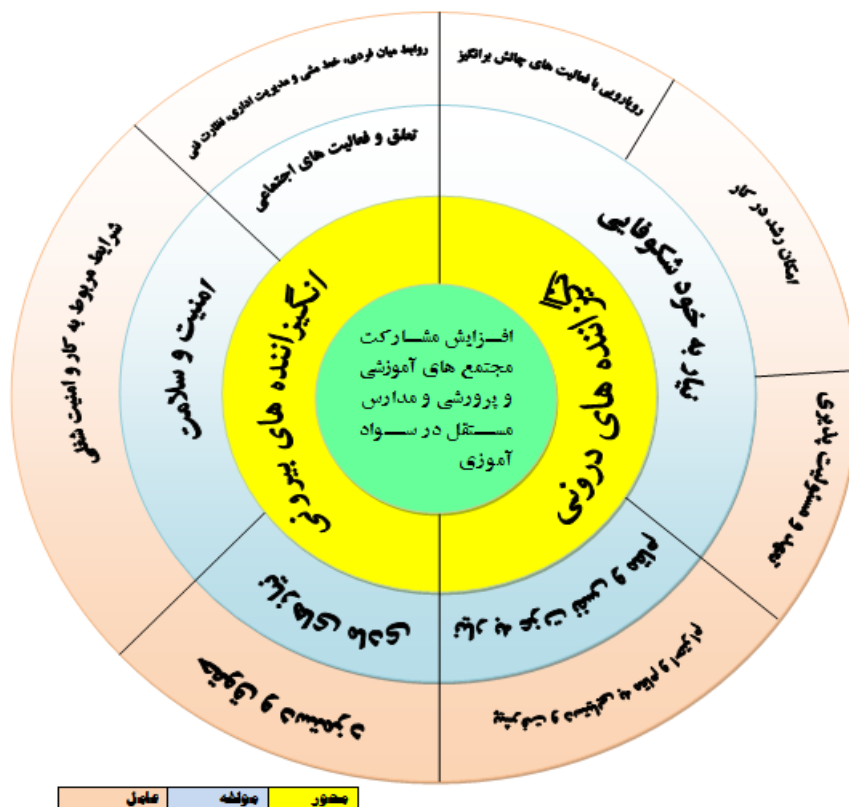
هنوز شاید اعتقاد به این موضوع جاری و ساری است که بیشترین میزان مشارکت جامعه منتخب در امر شریف سواد آموزی را می توان غالباً با پول و پرداخت حقوق و مزایا ساماندهی نموده و میزان مشارکت و علی الخصوص مشارکت موثر را افزایش داد و این خود جای بسی مذاقه نظر در خیلی از فرآیندها و تصمیم گیری ها دارد

بر خلاف عقیده جاری در حوزه های عملیاتی کمدیریت ها و مناطق آموزشی که مشارکت موثر در امر سواد آموزی را اغلب با موضوعاتی چون پرداخت مزایا و حقوق و دستمزد؛ همراه می دانند مشاهده گردید که عوامل و مولفه های موثر در مشارکت منابع انسانی و عوامل آموزشی مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل، صرفاً حول محور مولفه های مالی و مادی نمی چرخد بلکه در اویت اول توجهات نمونه منتخب، توجه به جایگاه و خود شکوفایی افراد است. به عبارت دیگر مدیران، معاونان و معلمان واحدهای آموزشی در کنار اینکه به عوامل انگیزشی بیرونی، از قبیل اضافه حقوق، ترفیع، شرایط بهتر کار... ارزش می نهند به عوامل انگیزشی درونی از قبیل خود باوری، تعهد شغلی و سازمانی و در کل حرفه ای، احترام به خود و ماهیت انسانی افراد، مسئولیت پذیری بیشتر، زمینه سازی رشد در شغل مورد تصدی، دستیابی به قدرت و توانمندی در کسب دستاوردهای مثبت فردی اعتقاد ویژه و گرایش بارزی دارند و این موارد را برجسته تر از سایر موارد می دانند. بر این اساس می توان گفت که مدیران، معاونان و معلمان مجتمع های آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل ضمن آرزوی دریافت و پیشرفت مالی، به موضوعات دانشی، نگرشی، غنی سازی و پر بارتر کردن زندگی شغلی خود و بالاخص چالش با موضوعات نوآورانه و ... نیز، احترام ویژه ای قائل بوده و بر آن پایبندند.

این دیدگاه و گرایش مدیران، معاونان و معلمان واحدهای آموزشی، برای مسئولان و دست اندرکاران دخیل در امر برنامه ریزی سوادآموزی پیام خاصی به همراه دارد و آن این که در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری ها با یک ساختار سنتی ثابت صرفاً معطوف به پرداخت ها و مسائل مرتبط با حقوق و مزایای پولی، نمی توان به رویارویی با مساله های نوین شتافت. به این مفهوم که همیشه اولویت در فرآیند افزایش مشارکت های موثر افراد در امر سوادآموزی تنها به پول و پرداخت آن به همراه درصدی تعدیل و یا افزایش آن به مشارکت کنندگان ختم نمی شود. پس لازم است در تدوین، تصویب و عملیاتی کردن قوانین، بخشنامه و... در کنار پرداختن به جبران خدمات از طریق پول و مزایا، اگر به وجوهات انسانی، شخصیتی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، معنوی و... مدیران، معاونان و معلمان مشارکت کننده در امر سوادآموزی توجهات خاص شود مشارکت موثر و کارآمد عوامل مدیریتی و آموزشی مدارس و مجتمع های آموزشی به مراتب سهل تر، موثرتر و بیشتر خواهد بود. به بیانی بهتر، اهتمام خاص به شخصیت، ارزش وجودی، جایگاه و مسیرهای تعالی علمی و حرفه ای مدیران، معاونان و معلمان مشارکت کننده در امر سوادآموزی در مجتمع های آموزشی و مدارس مستقل از جانب مسئولان فرادست و بالاخص مسئولان و دست اندرکاران سوادآموزی، فراتر از توجه صرف به پرداخت حق الزحمه، مزایا و ... برای آنان است.

الگوی مفهومی مشارکت تأثیرگذار مجتمعات آموزشی و مدارس مستقل در فعالیتهای سوادآموزی

برآیند یافته‌های حاصل از پژوهش، الگویی را معرفی می‌نماید که ظرفیت نمایاندن رهیافت‌های اصلی در مشارکت‌پذیری هر چه بیشتر مجتمعات آموزشی و پرورشی و مدارس مستقل در فعالیتهای سوادآموزی را دارد. این الگو به شرح ذیل ارائه شده است.

والسلام

منابع و مآخذ

- وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۸۸) آیین‌نامه و دستورالعمل اجرایی توسعه مشارکت‌های مردمی به شیوه مدیریت هیات امنایی مدارس، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش و سازمان مدارس غیردولتی و توسعه مشارکت‌های مردمی
- وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۹۰) آشنایی با مجتمعات آموزشی و پرورشی روستایی، ستاد مرکزی مجتمعات
- وزارت آ-پ. (۱۳۸۷) قانون تشکیل شوراهای آ-پ، سازمان مدارس غیردولتی و توسعه مشارکت‌های مردمی، دفتر امور شوراهای وزارت آ-پ. (۱۳۹۰)
- آشنایی با مجتمعات آموزشی و پرورشی روستایی طرح ترنم ولایت. تهران، معاونت آموزش متوسطه
- صادقی، زهرا (۱۳۸۹) ارزیابی مهارتهای مدیریتی مدیران مجتمعات آموزشی و پرورشی روستایی منطقه خانمیرزا، پایان‌نامه کارشناسی، دانشگاه پیام نور لردگان، زمستان ۱۳۸۹
- صافی، احمد. (۱۳۷۹). روند تغییر در ساختار اداری و تشکیلات وزارت آموزش و پرورش، فصلنامه تغییر و نوآوری در سازمان و مدیریت، پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۱۳۷۹
- ساکی، رضا (۱۳۸۲). گزارش ارزشیابی اجرای آزمایشی تأسیس مجتمعات آموزشی و پرورشی کشور، ۱۳۸۲ پژوهشگاه آ-پ
- سلیمی، قربانعلی (۱۳۸۵). جزوه‌ی درسی اصول مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- شمس، غلامرضا (۱۳۸۹) مدیریت آموزشی. انتشارات سیمای دانش. چاپ اول
- جی آونز، رابرت (۱۳۸۳). رفتار سازمانی در آ-پ. ترجمه‌ی قربانعلی سلیمی. اصفهان: انتشارات دانشگاه آزاد خوراسگان

- شریف، سید مصطفی، نویسنده: شاه حسینی، افسر (۱۳۸۶). تحلیلی بر رابطه ی بین مشارکت معلمان در تصمیم گیری و روحیه ی آنها (مطالعه موردی شهرستان های شهرضا و دهاقان)، مجله روانشناسی و علوم تربیتی (دانشگاه تهران)، سال ۳۷، زمستان ۱۳۸۶ - شماره ۴ (از صفحه ۸۳ تا ۱۰۰)
- مجله رشد مدیریت شماره ۳ - آذرماه ۱۳۸۷
- شفیعی مطهر، سیدعلی رضا، مبانی ضرورت مشارکت، انتشارات عابد ۱۳۸۳
- شیرازی، علی: مدیریت آموزشی، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۷۳.
- احمدی، جمشید: رساله کارشناسی ارشد، تهران ۱۳۷۹.
- جعفری، سید ابراهیم: تحولات جهانی، آینده، بیم ها و امیدها در کانون خانواده، مجله پیوند، شماره ۲۹۲، بهمن ماه ۱۳۸۲.
- هوی، وین و میسکل، سیسیل (۱۳۷۶). تئوری تحقیق و عمل در مدیریت آموزشی، ترجمه ی میر محمد سید عباس زاده، جلد دوم، نشر دانا.
- افروز، غلامعلی: پرشکوه ترین جلوه مشارکت، مجله پیوند، شماره ۲۶۴ مهر ماه ۱۳۸۰.
- عمید، حسین: فرهنگ لغات فارسی، انتشارات امیر کبیر، تهران ۱۳۷۵.
- قاسمی پویا، اقبال: مقاله ارائه شده در همایش تخصص ها و مهارت های اولیا، سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان، تهران ۱۳۸۲.
- راس، کنث ان و ماهلک، لارس. برنامه ریزی کیفیت آموزش، ترجمه سعید بهشتی، (۱۳۷۲)، تهران، نشر چاپار فرزندگان.
- علاقه بند، علی، (۱۳۸۲)، مبانی و اصول مدیریت آموزشی، تهران، نشر روان.
- تورانی، حیدر، کاربست مدیریت فرایندمدار مدرسه، انتشارات تزکیه، ۱۳۸۲
- دفتر آموزش عمومی وزارت آموزش و پرورش، گروه آموزشی مدیران، راهبردهایی در مدیریت آموزشگاه، بهار ۱۳۷۹
- گنجینه ی لغات (فرهنگ فارسی به فارسی) جلد دوم تألیف: نصرالله آژنگ ۱۳۸۱ انتشارات گنجینه
- مشارکت مردمی در آموزش و پرورش تألیف: دکتر اقبال قاسمی پویا چاپ اول ۱۳۸۰ پژوهشکده تعلیم و تربیت
- جزوه مشارکت و شورا های آموزش و پرورش تهیه و تدوین شده به وسیله دفتر هماهنگی شورا های مناطق آموزش و پرورش واحد توسعه ۱۳۷۸
- هربرت جی، هیکس، سی، ری گولت، تئوری های سازمان و مدیریت جلد اول - مترجم دکتر کهن، گویل ۱۳۶۹
- پاترشیا، مک لگان (۱۳۸۸). عصر مشارکت، ترجمه مصطفی اسلامیه، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی.
- امیرانی، محمدهادی (۱۳۷۳). "بررسی زمینه های مشارکت روستائیان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی"، جهاد، ش ۲۱۴ و ۲۱۵
- انصاری، حمید (۱۳۷۱). مبانی تعاون، تهران، دانشگاه پیام نور.
- صالحی، سید حسین (۱۳۸۰). "بررسی رابطه رضایت شغلی و مشارکت جویی"، فرهنگ مشارکت، ش ۲۹
- طوسی، محمدعلی (۱۳۸۰). بررسی موانع مشارکت در نظام اداری ایران، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- قاسمی پویا، اقبال (۱۳۸۰). مشارکت های مردمی در آموزش و پرورش، تهران، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- قاسمی پویا، اقبال (۱۳۷۸). "چرا مدرسه محوری"، رشد معلم، ش ۱۶
- Shadi talab, Gh. "People participation in management". Jihad magazine Tehran. ۱۹۹۳, No ۱۶۳. (In Persian)
- chantarasombat, chalard. (۲۰۰۹). Evaluation of training for thoulakhom school cluster, European journal of social sciences-volume ۱, number ۳
- Chin.v.k. (۲۰۰۷). cluster schools will provide quality education prentice hall
- Ansari M H. "Participation insocial and community consensus". Journal of public culture, fall and winter, ۲۰۰۰ (In Persian)
- Rezaee M. "Social participation means or goal of development. "Political-economical information magazine, ۱۹۹۶. No ۱۰۹ & ۱۱۰. (In Persian)
- Gibbons, S. (۲۰۰۰). Down to S. (۲۰۰۰). Down to a System: Keeping Employee Morale and Retention High, Association for Quality Participation, www.aqp.org.
- <http://dp۱.blogfa.com/post-۹۰.aspx> (بازیابی تارنمای)
- <http://www.shora۲۲.blogfa.com/post-۶.aspx> (بازیابی تارنمای)
- <http://rkheaf.persianblog.ir/post/۲۶۰>
- <http://iranneka.blogfa.com/post-۲۴۵.aspx>